

A
28512
3
I. KURTŠAYOV

ES 4400
M. I. KALININ
TALLINNAS



Eesti Riiklik Kirjastus



I. KURTŠAVOV

M. I. KALININ

TALLINNAS

5
Eesti Riiklik Kirjastus
TALLINNA

KURTSAVOV

M. T. KALININ
TALINNIN

2

Tartu Riikliku Oikeoh
Raamatukogu

42113

ESTI RIIGI KIRJASTUS
TALINN 1953

SISSEJUHATUS

«Seltsimees Kalinini, suure revolutsionääri ja sotsialistliku riigi ehitaja kogu energiaküllane elu ja viljakas tegevus on rahva ennastsalgava teenimise ja kodumaale sügavaima ustavuse eeskujuks,» kirjutasid oma avalduses M. I. Kalinini surmapäeval ÜK(b)P Keskkomitee, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium.¹ Avalduses on öeldud edasi, et Mihhail Ivanoviš Kalinin pälvis oma ustavusega Lenini ideedele, oma lähedusega rahvahulkadele ja sügava arusaamisega nende huvidest, oma väsimatu hoolitsusega rahva hüvangu eest kõigi töötajate siirast lugupidamist ja palavat armastust.

Rohkem kui viiskümmend aastat oma elust pühendas M. I. Kalinin võitlusele töötajate vabastamise eest kapitalistlikust orjusest, kommunismi ehitamisele meie maal. Ta oli marksismi-leninismi õpetuse väsimatuks propageerijaks nii oma revolutsioonilise nooruse ja mehe-ea aastail Peterburis, Tifliisis ja Tallinnas kui ka siis, kui ta oli juba NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe ja ÜK(b)P Keskkomitee Poliitbüroo liikme kõrgel ametikohal.

M. I. Kalinin oli üks kommunistliku partei ja Nõukogude riigi aktiivsemaid ehitajaid. Juhtides Nõukogude riigi kõrgeimat organit, andis ta kogu jõu sotsialistliku isamaa tugevdamiseks, hoolitses väsimatult tööliste ja talupoegade liidu ning Nõukogudemaa rahvaste sõpruse tugevdamise eest.

Revolutsiooniline tegevus nõudis M. I. Kalininilt kõigi vaimsete ja füüsiliste jõudude pingutamist, erakordset vastupidavust, mehisust, raugematut visadust püstitatud eesmärgi saavutamiseks. Ta töötas päevas 10—14 tundi teha-

¹ «Eesti Bolševik» nr. 11, 1946.

ses, õppis ja propageeris väsimatult marksismi tööliste hulgas. Lenin iseloomustas niisuguseid eesrindlikke töölisi nagu M. I. Kalinin järgmiselt:

«Tööliste seast kerkivad esile tõelised kangelased, kes — hoolimata oma viletsatest elutingimustest, hoolimata nüris-tavast sunnitööst vabrikus — leiavad endas niipalju ise-loomu ning tahtejõudu, et õppida, õppida ja õppida ning kasvatada endast teadlikke sotsiaaldemokraate, «töölisintel-ligentsi».»¹

Üheks tähtsamaks ajajärguks M. I. Kalinini revolutsiooni-lises tegevuses oli tema Tallinnas viibimise periood. See hõl-mab ajavahemikku 1901. aastast kuni 1904. aastani. Enne Mihhail Ivanovitši tulekut Tallinna puudus siin sotsiaal-demokraatlik organisatsioon. Leidus küll üksikuid revolutsionääre, kes olid üksteisega nõrgalt seotud ning seetõttu ei saanud aktiivselt ja viljakalt mõjutada revolutsioonilise liikumise arenemist. Sotsiaaldemokraatide hulgast hakkasid juba kujunema tulevased menševikud-leplased, kes ei tun-nistanud distsipliini ja kes arvasid, et revolutsioonist «osa-võtuks» piisab ilusatest fraasidest ja abstraktsetest jutuaja-mistest. Need inimesed tegelesid juba tollal marksismi revi-deerimisega, rookides marksismist välja kõige tähtsama — revolutsioonilise võitluse; nad pidurdasid revolutsiooni are-nemist.

Kasvatatud leninliku «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liidu» ridades, teadis M. I. Kalinin hästi, missugune jõud on organisatsioonil. Kannatlikult, püsivalt, temale omase innuga hakkas ta Tallinnas rajama sellist organisatsiooni. Oma tekkimisest peale oli see organisatsioon rajatud inter-natsionalismi põhimõtetele kui marksistlik organisatsioon ning koondas oma ridadesse Tallinna proletaarlaste ja harit-laste eesrindlikke esindajaid. Seda organisatsiooni kasva-tas, õpetas ja karastas, kaitses marksismi äraandjate laos-tava mõju eest ning valmistas revolutsiooni otsustavateks võitlusteks ette Mihhail Ivanovitš Kalinin.

M. I. Kalinin, Lenini ustav õpilane, ühendas esmakord-selt Eestis teadusliku sotsialismi töölisliikumisega. Kalinini poolt Tallinnas organiseeritud marksistlikud ringid reagee-risid elavalt vabrikutes ja tehastes toimuvatele sündmustele, samuti küsimustele, mis töölisi sügavalt erutasid. Vestlustes ja lendlehtedes paljastati kapitalistide poolt rõhutatud tööliste

¹ V. I. Lenin, Teosed, 4. kd., lk. 245.

olukorda, piitsutati armutult kapitalismi pahesid, selgitati Tallinna proletaarlastele, kuidas tuleb võidelda oma õiguste eest, näidati töölistele kätte revolutsioonilise võitluse vormid. Kõik see tõstis Tallinna töötajate meeleolu, sisendas inimeste südameisse kindlusetunnet, andis mõista, et kord saabub aeg, mil võimu juures ei seisa enam töörahva rõhujate ja kägistajate jõuk, vaid töötav rahvas ise. Nii mindi propagandalt üle massilisele poliitilisele agitatsioonile.

M. I. Kalinin oli Tallinnas leninliku «Iskra» esindajaks, levitajaks ja kirjasaatjaks. Ta oli sidepidajaks «Iskra» toimetuse ning Peterburi ja Tallinna parteitöötajate vahel, täitis toimetuse ülesandeid, pidas toimetuse kirjavahetust. Eesrindlikumad tööliised ja haritlased koondusid Mihhail Ivanovitši kui «Iskra» esindaja ümber ja olid talle abiks ajalehe levitamisel. Tänu M. I. Kalininile avanes eesti töötajail võimalus tutvuda vene revolutsionääride võitlushäälekandja materjalidega.

Seega esines Mihhail Ivanovitš Tallinnas kui leninliku «Iskra» agent, kui revolutsiooniliste lendlehtede väljaandmise organiseerija ja marksistlike ringide rajaja, milledest kujunes hiljem marksistlik-leninlik võitlusorganisatsioon Eestis.

Käesolev kirjutis ei pretendeeri sellele, et anda M. I. Kalinini revolutsioonilisest tegevusest Tallinnas ammendav ülevaade. On püütud edasi anda vaid olulisemaid episoode Mihhail Ivanovitš Kalinini revolutsioonilisest tegevusest Tallinnas.

I

Mihhail Ivanovitš Kalinini nime nimetavad meie kodumaa rahvad sügava hardumusega. Kalinini kodukandi kolhoosnikud peavad teda talupojaks, Leningradi töölised — põliseks proletaarlaseks, vene rahvas austab temas oma parimat poega, Tbilisi, Tallinna ja paljude teiste meie kodumaa linnade ja vabrikute töötajad nimetavad teda oma kaasmaalaseks. Ja neil kõigil on õigus. Mihhail Ivanovitš Kalinin on võrsunud töörahva hulgast. Ta oli Tveri kubermangu talupoeg, hiljem Piiteri tööline, kes elas ja tegi määratu suurt revolutsioonilist tööd Peterburis, Gruusias, Eestis, Põhjas, Moskvas, — kõikjal, kuhu revolutsiooniline tegevus teda oli paisanud.

M. I. Kalinin sündis 19. novembril 1875 Tveri kubermangus Kortševi maakonnas Verhnjaja Troitsa külas talupoja perekonnas. Puudus sündis Ivan Kalinõtši — M. I. Kalinini isa — käima iga aasta hooajatöödel. Kõik talutööd lasusid ta naise Marja Vassiljevna ja alaealise poja Mihhaili turjal, kes oli kõige vanem laps perekonnas.

Mihhail Ivanovitši esimeseks õpetajaks oli errulastud soldat. 1886. aastal astus Kalinin algkooli, seejärel õppis ta rahvakoolis, mille lõpetas kiituskirjaga. Pärast kooli lõpetamist 1889. aastal võeti ta mõisniku juurde tööpoisiks. Sama aasta sügisel saabus neljateistkümne-aastane Mihhail Kalinin Peterburi.

Mihhail Ivanovitš õppis hoole ja innuga. Ta armastas väga raamatuid, luges läbi tohutu hulga mitmesugust kirjandust. «Ajalehtedes,» jutustas M. I. Kalinin hiljem, «huvitasid mind kõige enam diplomaatia- ja poliitikaveerud. Endastmõistetavalt oli minu õppimine täiesti süsteemitu, lugesin peamiselt seda, mis kätte sattus ja mis mu härraste raamatukogus leidis. Muuseas ka keelatud kirjandusega

tutvusin ma väga vara, nagu Herzeni «Poljarnaja Zvezda», «Teiselt kaldalt» ja muud revolutsioonilised, põrandaalused väljaanded... Legaalsest kirjandusest lugesin vene klassikud peaaegu tervenisti läbi ja hulga teaduslikke teoseid, nagu Brehmi «Loomade elu», John Stuart Milli teoseid jne. Ühe sõnaga, õppimine käis segipaisatult filosoofiast kuni ilukirjanduseni...»¹

Maapoiss jälgis terase pilguga pealinna eluavaldu. Ta silmaring avardus, teadmised kasvasid, elukogemused rikasid esimeste tugevate muljetega. 1893. aastal astus Kalinin treiali õpipoisina padrunitehasesse «Starõi Arsenal». Sellest ajast alates avanes noore M. I. Kalinini elus uus lehekülg. Siin selgus talle, kui õigusetu ja alandatud on tööinimene, kui lootusetu ja ränk on ta elu. «Starõi Arsenalis» kuulis Mihhail Ivanovitš esmakordselt salajastest töölisringidest. Noormeest täitis aukartus revolutsionääride vastu, kes rasketes põrandaalustes tingimustes töötasid ennast-salgavalt töörahva hüvanguks.

1896. aasta aprillis asus Kalinin metallitreialina tööle Putilovi tehasesse (nüüdne Kirovi tehas), mis oli Peterburis tuntud tööliste julge ja organiseeritud väljaastumistega valitseva omavoli vastu. Tollal võtsid streigid pealinna suurima tööstusrajooni Narvskaja Zastava ettevõtetes ikka sagedamini ründava iseloomu. Üks streik järgnes teisele ja need muutusid üha ulatuslikumaks ning kestmamaks. Nooruses tuli Kalininil olla paljude vapustavate sündmuste, ägeda klassivõitluse tunnistajaks. Ta nägi massilisi areteerimisi ja Peterburist väljasaatmisi, politseinike omavoli vabrikutes ja tehastes, tööliste pidevalt kasvavat viletsust. Kalininil tugevnes üha enam soov astuda revolutsioonilisse organisatsiooni, et aktiivselt võidelda tööliklassi huvide eest. 1897. aastal astus Mihhail Ivanovitš õhtusesse täisealiste tehnikakooli, kus sobitas tutvust revolutsiooniliselt meelestatud noortega.

1898. aasta algul täitis M. I. Kalinini unistus: ta astus ühendusse Peterburi «Tööliklassi Vabastusvõitluse Liiduga», asudes kindlalt ja jäädavalt leninlikule võitluspositsioonile. Samal aastal astus ta VSDT Parteisse.

«Võitlusliit» etendas tähtsat osa revolutsioonilise liikumise arendamisel Venemaal. Peterburi «Tööliklassi Vabastusvõitluse Liidu» tähtsus seisis selles, et ta oli, nagu ütles

¹ К а л и н и н, За эти годы. Книга первая, ГИЗ, 1926, lk. 258.

Lenin, esimene tõsine töölisliikumisele toetava revolutsioonilise partei algidu. 1895. aastal ühendas V. I. Lenin ligi kakskümmend marksistlikku töölisringi üheks liiduks, valmistades sellega ette revolutsioonilise marksistliku töölispartei loomist.

Algusest peale tegi Lenin «Võitlusliidule» ülesandeks luua tihe side massilise töölisliikumisega ning juhtida seda poliitiliselt, üle minna marksismi propagandalt, mida tehti väikese arvu eesrindlike tööliste hulgas, aktuaalsele poliitilisele agitatsioonile töölisklassi laiades hulkades. Sellel oli suur tähtsus Venemaa töölisliikumise edasiarenemises. Lenin teostas praktikas massilise töölisliikumise juhtimist.

Lenini «Võitlusliidus» hakkas M. I. Kalinin järjekindlalt ning väsimatult ellu viima Lenini ideid. Ta pidas halastamatut võitlust «ökonomitidega», kes nägid töölisklassi ülesannet vaid väikeste, igapäevaste vajaduste eest võitlemises ning kes eitasis poliitilise võitluse vajadust tsaari-isevalitsuse ja kehtiva korra vastu.

Kalinini poolt juhitud marksistlik ring oli Peterburis üks esimesi, kes täiel määral toetas Leninit tema võitluses «ökonomitidega». Mihhail Ivanovitš ja tema rühm propageerisid marksismi tööliste-putiilovlaste seas, Narvskaja ja Moskovskaja Zastavas. Kalinin organiseeris tööliste koosolekuid, levitas kirjandust, võttis osa lendlehtede ja üleskutsete koostamisest. Ühes niisuguses M. I. Kalinini lähemal osavõtul koostatud proklamatsioonis öeldakse: Pidage meeles, et meie oleme jõud, keda valitsus tunnustab ja kardab. Kaotada pole meil midagi, võita aga kogu maailm. Siin õppis Kalinin ka ise töolistelt ja talle sai selgeks klassivõitluse iseloom.

Esinedes nõukogude võimu aastail Leningradi Kirovi rajoonis (endine Narvskaja Zastava Peterburis), ütles M. I. Kalinin: «Kirovi rajoonis algas minu teadlik elu. Kirovi rajooni tööliste hulgas hakkas minus tekkima, tugevema, kindlaks kujunema bolševistlik, revolutsiooniline maailmavaade. Kirovi tehase tööliste seas tärkas minus, kasvas ja tugevnes organiseerimis-, propageerimis- ja agitatsioonivõime. Kirovi rajoonis, Kirovi rajooni tööliste hulgas tekkis minus esmakordselt ülev mõte, et proletariaat peab mitte ainult võitlema, vaid tingimata ka võitma.»¹

Julge ning põhimõttekindla revolutsionäärina oli Mihhail Ivanovitš Kalinin tsaarivalitsusele kardetav. Peterburi polit-

¹ М. Калинин, Статьи и речи. 1936—1937, Партиздат, 1938, lk. 150.

seidepartemang hindas Kalinini osatähtsust «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liidus» järgmiselt: «Paistab tööliste hulgas silma oma arenemisega, avaldab neile äärmiselt kahjulikku mõju oma energilise osavõtuga propagandast ja laialdaste sidemete tõttu, mis tal on valitsusvastaste agitaatoritega, organiseeris vabrikutes ja tehastes salajasi ringe, levitas «Liidu» pörandaaluseid teoseid ja üleskutseid oma seltsimeeste hulgas, külastas vabrikutöölise koosolekuid, agiteeris nende seas ja õhutas neid streikima.»¹

Tsaaripolitsei otsustas teha lõpu aktiivse revolutsionääri tegevusele. Ööl vastu 4. juulit 1899 areteeriti M. I. Kalinin koos teiste «Võitlusliidu» liikmetega. Hiljem, 1900. aasta 12. aprillil, järgnes «kõige kõrgema käsk», mis keelas Kalininil elamise kummaski pealinnas, samuti pealinnakubermangudes. See käsk kirjutas ette Kalinini välja saatmise Peterburist. Mihhail Ivanovitš valis asumiseks Tifliisi linna ja sõitis 1900. aasta 17. aprillil Peterburist välja.

Gruusias, eriti aga Tifliisis, tehti tollal laialdast revolutsioonilist tööd. Rahvuslik rõhumine, tööliste raske olukord vabrikutes ja tehastes, töötava talurahva maapuudus ja äärmine vaesus — kõik see soodustas revolutsioonilise liikumise hoogustumist ja marksistlike ideede levikut töötava rahva hulkades. V. I. Lenin märgib, et «Kaukaasia sotsiaalpoliitilise elu erilised tingimused soodustasid seal meie partei kõige võitlusvõimelisemate organisatsioonide loomist».²

Pärast Tifliisi saabumist astus Mihhail Ivanovitš peatselt ühendusse marksistidega ja lülitus aktiivselt Tifliisi revolutsioonilise sotsiaaldemokraatliku organisatsiooni töösse. Kalinin asus treialina tööle raudteetehastesse, kus sotsiaaldemokraadid tegid suurt propagandatööd.

Tifliisis puutus M. I. Kalinin kokku rahvusküsimusega ja õppis tegema propagandatööd mitmesugustest rahvustest tööliste, nagu venelaste, grusiinlaste, armeenlaste, tatarlaste ja teiste hulgas.

Tifliisi töölisel hakkasid juba taipama, et kuuluvus erinevatesse rahvustesse ei või olla vaenu ja ebasõbralikkuse põhjuseks, et rõhumise ja raskete töötingimuste all kannatavad võrdselt nii vene ja gruusia kui ka armeenia proletaarlased

¹ Politseidepartemang VII, 1903, tmk. 72, 1. 32.

² Ленинский сборник, XXVI, lk. 237.

ja et kõigil töötajail tuleb pidada üksmeelselt võitlust ühise vaenlase — tsaari-isevalitsuse vastu.

Mihhail Ivanovitš Kalinin hakkas samuti aktiivselt propageerima sõprust mitmesugustest rahvustest tööliste vahel. 1900. aasta augustis võttis Kalinin aktiivselt osa raudteetehaste ja depoo tööliste streigist, mis haaras kuni nelja tuhandet töölist.

Mihhail Ivanovitši revolutsiooniline tegevus ei jäänud politseile märkamatuks. Juba streigi teisel päeval, 5. augustil, tegi Tifliisi kubermangu sandarmivalitsuse ülem Tifliisi politseimeistrile järelepärimise selle kohta, «kus nimelt teenib ja millega praegu tegeleb politsei erilise valve all olev Mihhail Ivanovitš Kalinin». ¹ 13. septembril vallandati Kalinin Taga-Kaukaasia raudteede sandarmivalitsuse ülema nõudel töölt Tifliisi raudtee-peatehastes. Mihhail Ivanovitš sai «hundipassi» ja tal polnud enam võimalik Tifliisis teist töökohta leida.

1900. aasta 25. novembril pöördus Mihhail Ivanovitš Tifliisi kubermangu sandarmivalitsuse poole palvega lubada tal Tifliisist lahkuda Eestimaa kubermangu Tallinna. Palvekirjas põhjendas Kalinin seda sellega, et tal puuduvad elatusvahendid. «Raudteetehastes,» kirjutas ta, «on mul töötamine keelatud, erateenistust pole ma aga senini leidnud...» ² Tegelikult polnud põhjuseks mitte niivõrd tööpuudus, kui tugevnenud politseivalve; tsaariohranka jälgis Kalinini iga sammu, tema sidemeid Tifliisi revolutsiooniliste töölistega, tema kirjavahetust posti kaudu.

Mitte juhuslikult ei valinud Mihhail Ivanovitš oma uueks asupaigaks Tallinna. Piiteris jätkasid tööd Kalinini asutatud ringid. Lenin ja teised «Võitlusliidu» liikmed pöördusid Siberist asumiselt tagasi. Vladimir Iljitš püstitas idee hakata välja andma ülevenemaalist illegaalset ajalehte, mis oleks killustatud marksistlikud organisatsioonid omavahel sidunud ja ette valmistanud tõelise tööliklassi partei loomist. Ajaleht vajas kohapeal aktiivseid kaastööliskirjasaatjaid.

Piiter oli endiselt Venemaa revolutsioonilise võitluse keskuseks ja Mihhail Ivanovitš tahtis viibida selle läheduses, et tal oleks võimalik revolutsioonilisest tööst vahetult ja aktiivselt osa võtta. Alaliseks elamiseks Peterburis puu-

¹ Gruusia Keskariiv, f. 7, tmk. 292, I kd., l. 327—328.

² Gruusia Keskariiv, f. 36, tmk. 228, l. 328.

dus Kalininil luba. Nii avaldaski ta soovj asuda Tallinna, et olla Peterburi lähedal. Pidades ühendust oma vanade seltsimeestega Piiterist, oleks Mihhail Ivanovitš olnud kursis marksistlike ringide tegevusega, oleks saanud osa võtta nende tööst ja samal ajal arendada revolutsioonilist tegevust Tallinnas.

Politseidepartemangudes ja sandarmivalitsustes hargnes M. I. Kalinini palvekirja puhul elav kirjavahetus. Taga-Kaukaasia raudteede sandarmivalitsuse ülemal «oli au teatada» Kalinini palvest Tifliisi kubermangu sandarmivalitsuse ülemale, Tifliisi sandarmivalitsus tegi selle teatavaks Peterburi sandarmivalitsusele ja viimane siseministeeriumile. 10. detsembril 1900 palus siseministeeriumi politseidepartemangu neljas osakond Tifliisi kubermangu sandarmivalitsuse ülemat «teatada talupoeg Mihhail Ivanovitš Kalininile, et tema palve asuda elama Tallinna on jätetud rahuldamata».¹

Jäänud edasi Tifliisi, jätkas M. I. Kalinin revolutsioonilist tegevust. Ta organiseeris sotsiaaldemokraatliku ringi, kuhu kuulusid raudteetöölised: grusiinlased, venelased, armeenlased, tatarlased. Kalinini algatusel korjati raha marksistliku kirjanduse ostmiseks, mida hangiti ühe seltsimehe kaudu Peterburist. Tifliisi sotsiaaldemokraatlikud ringid korraldasid sagedasti tööliste kokkutulekuid ja juhtide nõupidamisi, levitasid keelatud kirjandust, kleepisid üles vene- ja gruusiakeelseid proklamatsioone. Sandarmivalitsus märkis, et «ringe organiseeritakse rahvuslikule päritolule vaatamata venelastest, grusiinlastest, armeenlastest, keda ühendavad proletariaadi ühised eesmärgid; sellega on ka seletatav rahvuslike poliitiliste liikumiste täielik nõrgenemine viimasel ajal».²

Tsaariohrankal oli Kalinini revolutsioonilisest tegevusest Tifliisis «hais ninas». Oma nuhkidelt sai ta mõningaid andmeid, mis lubasid oletada, et Kalinin etendab aktiivset osa Tifliisi revolutsioonilises põrandaaluses tegevuses. 23. detsembril 1900 vahistati Mihhail Ivanovitš ja paigutati Metehhi vangla üksikkongi. See vangla oli Taga-Kaukaasias tuntud selle poolest, et seal koheldi revolutsionääre metsikult. Ent tsaariohrankal puudusid otsesed süütõendid ja faktid ning Kalinini vastu sepiitsetud «kohtuasi» kuk-

¹ Gruusia Keskarhiiv, f. 36, tmk. 228, l. 330.

² Marksismi-leninismi Instituudi Tifliisi filiaali arhiiv, f. 31, tmk. 161, l. 120.

kus täielikult läbi. Kalinin oli tollal juba osav pörandalune. 1901. aasta veebruaris vabastati Kalinin vanglast. Kuid juba kuu aega hiljem arvati ta kolmeks aastaks politsei valve alla. Kalininile keelati elamine kummaski pealinna, pealinna-kubermangudes, ülikooli-linnades «ja neis vabrikurajoonides, kus siseminister peab nimetatud isiku elamist ebasoovitavaks».

Sandarmivalitsus tegi Kalininile ettepaneku valida elamiseks mõni muu linn. Mihhail Ivanovitš nimetas Tallinna. Seekord otsustati küsimus jaatavalt. M. I. Kalinin sai politseimeistrilt läbisõiduloo ja lahkus 19. märtsil 1901 Tiflisis, et sõita Tallinna.

II

Valinud oma uueks asukohaks Tallinna, pidas Mihhail Ivanovitš Kalinin kahtlemata silmas ka seda asjaolu, et Tallinn oli kaubanduslikust ja kaupmeeste linnast muutunud tööstuskeskuseks hulga vabrikute ja tehastega. Kui kasutada Peterburis ja Tifliisis kogutud märkimisväärseid revolutsioonilisi kogemusi, võis Tallinnas rajada tööliklassi revolutsioonilise võitlusorganisatsiooni.

Milline oli Tallinn tol ajal?

Tallinna lähedus tähtsale Venemaa majanduslikule ja kultuurilisele keskusele Peterburile, soodus meresadam, raudteeühenduse avamine Peterburi ja Tallinna ning teiste suuremate Eesti linnade vahel aitasid kaasa tööstuse kiirele arenemisele Eestis, eriti aga Tallinnas.

Linna ilme muutus kiiresti. Tehased ja vabrikud kerkisid üksteise järel. Juba XIX sajandi teisel poolel tekkisid siin sellised ettevõtted nagu Franz Krulli metallitehas, Wiegandi masinaehitustehas (praegune «Ilmarine»), raudteetehased ja teised.

Eriti kiire tööstusettevõtete kasv algas möödunud sajandi 90-ndail aastail seoses Venemaa uue tööstusliku tõusuga. Tallinnas alustasid tegevust niisugused oma aja kohta suured ettevõtted nagu E. Osse ja Ko tselluloosivabrik, Mayeri keemiategas, vaguniehtustehas «Dvigatel», elektrimasinatehas «Volta» ja Balti Manufaktuur. 1881. aastal oli Tallinnas kõigest 28 tööstusettevõtet, 1901. aastal aga juba üle saja ettevõtte.

Huvitav on märkida Tallinna tööstust iseloomustavat kõrget kontsentratsiooni. Nii näiteks töötas kahes niisuguses ettevõttes nagu «Dvigatel» ja Lutheri vabrik 56,5 protsenti töölistest.

Kasvas ka tööliste arv. Kohalikest oskustöölistest enam ei jätkunud. Tallinna ja teistesse Eesti tööstuskeskustesse tuli töölisi mujalt Venemaalt. Tööliste seas leidis rohkesti venelasi, lätlasi ja poolakaid.

Uute tööliste põhimassi moodustasid talupojad, kelle olid peamiselt laostanud balti parunid ja jätnud ilma maata. See oli, nagu märkis V. I. Lenin, kaasaegne tööstusproletariaat, kes pärisorjuseaegseist vabrikutöölistest, samuti väike- ning käsitööstuse ja igasuguse muu tööstuse töölistest põhjalikult erines nii selles, et ta oli koondatud suurtesse kapitalistlikesse ettevõtetesse, kui ka oma revolutsiooniliselt võitlusvõimelt.

Suurt revolutsioneerivat mõju teistele töölistele avaldasid vene töölised. Eestisse (samuti ka mujale vähemusrahvusega asustatud Vene riigi ääremaadele) tulnud vene töölised olid juba läbi teinud revolutsioonilise karastuse, olid osa võtnud streikidest ja kuulunud töölisühingusse. Neil oli juba ettekujutus sellest, et kapitalistide vastu tuleb võidelda ühiselt, et ainult proletariaadi solidaarsus ja ühtekuuluvus võivad võitluses peremeeste vastu edu tuua. Vene rahva eesrindlikud demokraatlikud jõud, esmajoones aga vene tööliklass, näitasid ühtekuuluvuse eeskuju, koondades teiste rahvuste töötavaid hulki enda ümber ühiseks võitluseks rõhujate vastu ja aidates kaasa teistest rahvustest tööliste klassiteadlikkuse arenemisele.

Paljud vene töölised olid eesti proletariaadi organisatsioonid. Üks aktiivsemaid osavõtjaid 1872. aasta Kreenholmi streigist oli vene tööline Vassili Gerassimov. Vene töölised olid ka 1882. aasta Narva streigi algatajaks, samuti streikide algatajaks reas teistes Eesti ettevõtetes.

Eesti töölised, kes alles hiljuti olid talunud halastamatut rõhumist külas, leidmata paremat elu linnas, veendusid üha enam, et alistumise ja leppimise teel ei saa olukorda muuta, et oma õiguste saavutamiseks tuleb pidada otsustavat võitlust kapitalistide vastu.

Ajaks, mil Mihhail Ivanovitš Kalinin saabus Tallinna, oli Eestis välja kujunenud rohkearvuline proletariaat. See avas M. I. Kalininile soodsa võimaluse arendada aktiivset revolutsioonilist tegevust, luua Eestis marksistlik võitlusorganisatsioon, alata laialdast marksismi ideede agitatsiooni, organiseerida ja koondada Tallinna töölised aktiivseks poliitiliseks väljaastumiseks rõhutatud proletariaadi ja laostunud talupoegade huvide kaitseks.

Mihhail Ivanovitš Kalinin saabus Tallinna 1901. aasta aprillis. Teel uude asukohta külastas ta kodunurka ja peatus illegaalselt mõned päevad Peterburis. Siin uuendas ta oma vanu revolutsioonilisi sidemeid ja varustas end Tallinna sotsiaaldemokraatide aadressidega.

Tifliisis sai M. I. Kalinin soovituskirja ühe Tallinna tööliste nimele. Mihhail Ivanovitš jutustas hiljem, et seda seltsimeest polnud kerge leida. Aadressil oli märgitud maja nr. 8, kuid selle numbriga maju leidus antud tänaval mitu ja otsingud ei andnud mingisuguseid tulemusi. Siis läks Kalinin raudteetehastesse, kus see seltsimees töötas. Mihhail Ivanovitš teadis, et teda kui «hundipassi» saanud isikut võidakse mitte sisse lasta. Seepärast otsustas ta riskeerida. Pärast lõunavaheaega lipsas ta väravast läbi, mida kasutasid tavaliselt kontoriteenijad. Julgus aitas. Mihhail Ivanovitšilt ei nõutud ei luba ega isikut tõendavat dokumenti.

M. I. Kalinin märgib, et see tööline, kellele tal oli soovituskiri, oli kutselt treial. Ta rääkis vene keelt väga vaevaliselt, kuid võttis Mihhail Ivanovitši lahkesti vastu. Väikeses toas elasid juba enne neli inimest, ent treial, kes revolutsioonilisele liikumisele täielikult kaasa tundis, andis M. I. Kalininile külalislahkelt peavarju.

Vastavalt olemasolevale korrale pidi Mihhail Ivanovitš end politseis registreerima. Politseivalitsuses õnnestus tal teada saada väljasaadetu Karl Säki aadressi: Säk, rahvuselt eestlane, oli varem töötanud Peterburis ja revolutsioonilisest liikumisest osavõtu pärast Eestisse välja saadetud. Ta elas Tallinnas juba teist aastat. Mihhail Ivanovitš otsustas tema abiga tööd leida.

«Säki juurde läksin suure nädala kolmapäeval või neljapäeval,» meenutab Kalinin. «See oli tore noormees. Kohata oma inimest valmistas ka temale suurt rõõmu. Tema esimeseks küsimuseks oli, et kas mul on korter ja raha. Saanud teada, et peavari on ja raha ka viisteist rubla, ütles ta:

«Noh siis oleme õige rikkad. Mul endal on kõigest poolteist rubla järele jäänud, kuid koos sinu viieteistkümne rublaga jätkub kogu pühadeks. Tuleva nädala kolmapäeval või neljapäeval asud «Voltasse», kus ka mina töötan.»

Nii ka läks. Järgmise nädala neljapäeval juba asusin treialina «Voltasse» tööle.»¹

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» nr. 3, 1921, lk. 241—244.

Raske oli Mihhail Ivanovitšil uues kohas revolutsioonilist tegevust alustada. Valvealusena pidi ta iga oma sammu erilise hoolega konspireerima. Kalinin meenutab, et Tallinn jättis temale täiesti välismaise linna mulje. Asi ei seisnud muidugi mitte ainult hoonete välimuses ega gooti stiili vanalinna ilmes. Tallinnas valitsesid teistsugused elu- ja tegutsemistingimused, siin oli olukord erakordselt komplitseeritud. Balti parunid, nende saksa penirüütlike järglased, kes 700 aastat tagasi olid tunginud Baltimaale, jätkasid siin oma piiramatut võimutsemist. Nad kurnasid rahvast kõige halastamatul kombel. Oma ustavuse eest tsaarisevalitsusele said balti parunid erilisi privileege, ja kuna neil leidus õukonnas mõjuvõimsaid toetajaid, pidasid nad eestlasi täielikus orjuses. Suurem osa maast kuulus balti paruneile. Tööstuse tekkimisega Eestis haarasid balti parunid endi kätte suuri kasumeid andvad aktsiaseltsid ja enamiku tulutoovaid kohti. Möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul olid sakslased eranditult kõigi Tallinna ettevõtete omanikud. Franz Krullile kuulus metallitehas, Lutherile vineeri- ja mööblivabrik, Rotermannile jahuveski, Zuckelile linna veevärk, Brockhausenile ja Riemerile veskid. Enamik aktsiaühingute aktsiaid, millede halduses olid «Volta», «Dvigatel» ja Balti Manufaktuur, oli samuti sakslaste käes.

Balti parunid, samuti ka inglise, prantsuse ja vene kapitalistid kehtestasid oma ettevõtetes Eestis äärmiselt karmid seadused. Nagu meenutas hiljem Kalinin, olnud töö Tallinnas rängem kui Peterburis või teistes linnades. «Töö kestis kümme tundi, tund aega lõunat, kusjuures tööd peaaegu ei katkestatudki. Läbikäimist töö ajal ei tohtinud tööliste vahel olla; lõunatunniks töökojad suleti ja töölistega tutvuda oli seetõttu küllaltki raske.»¹

Niisuguses olukorras polnud kerge alustada tööliste hulgas propagandatööd. Ent aitasid loomupärane mõistus, omandatud vilumus massilises agitatsioonitöös, inimeste tundmine ning oskus leida tee nende südamesse sõltumata nende rahvusest ja vanusest. Tifliisis, kus mitmesugustest rahvustest töölistel elasid tihedalt üksteise kõrval, paistis Kalinin välja kui tõeline revolutsionäär ja marksist, kellel olid võrdselt südamelähedased nii venelaste,

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» nr. 3, 1921, lk. 241—244.

grusiinlaste kui ka armeenlaste huvid. Tallinnas tuli Mihhail Ivanovitšil teha agitatsioonitööd venelaste, eestlaste, lätlaste ja poolakate hulgas. Ta leidis ühise keele vanadega, sai kiiresti sõbraks noortega. Kalinin polnud veel kuigi kaua tehases töötanud, kui teda juba tundsid kõik töölised. Isegi kõrvaltsehhides räägiti, et «uus treial — venelane — on oma inimene, kellele võib südame pealt kõik ära rääkida». Kui jutukaaslane ei osanud küllaldaselt vene keelt ega saanud kõigest aru, võttis Kalinin appi käeliigutused ja tegi kannatlikult oma mõtte ikkagi selgeks.

Esimesed päevad töötas Mihhail Ivanovitš eriti ettevaatlikult, nagu seda nõudis konspiratsioon. Ja alles seejärel, kui ta oli inimest igakülgsest tundma õppinud, alustas ta vestlust, juhtides jutulõnga üha lähemale töölisklassi aktuaalsetele võitlusülesannetele.

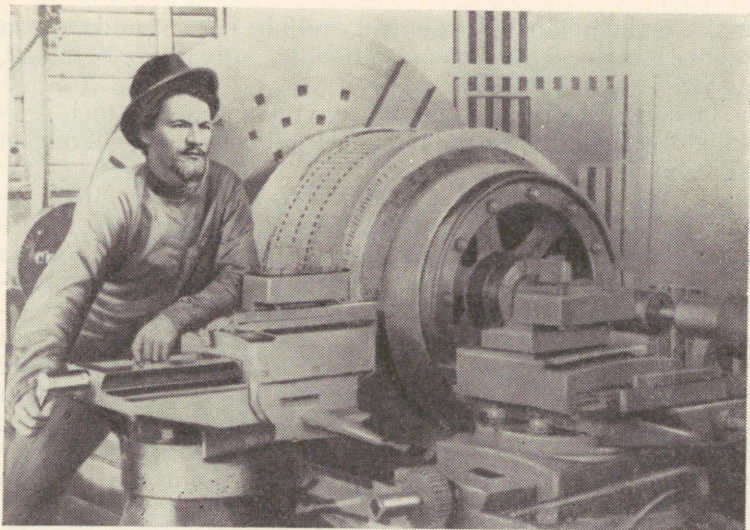
M. I. Kalinini tööst «Volta» tehases jutustab teritaja Paulus Karilaid: «Kalinin võitis otsekohe hea töötaja kuulsuse. Kiiresti sai ta oma inimeseks ja kõikidega sõbraks, sellest hoolimata, et ta eesti keelt ei mõistnud ja meie tol ajal vene keelest halvasti aru saime. Kalinin oli väga elavaloomuline ja seltsiv... Ka minu juurest käis Mihhail Ivanovitš oma lõiketerasid toomas: meil toimus teritamine tsentraliseeritult. Ajame juttu, naerame. Kord küsis ta mult, kus ja kuidas ma elan ja kas mulle meeldib raamatuid lugeda. Vastasin, et loen, ent mulle meeldib lugeda sellest, mis ei sarnane meie eluga: lood mereröövlitest ja džungliküttidest. Ta naeratas ja lisas, et need on muidugi kaasakiskuvad lood, kuid on olemas veel teisi huvitavaid raamatuid, mis jutustavad tõtt meie elust, ja et need raamatud teevad inimese tugevaks, kasvatavad talle tiivad. Tol korral ei saanud ma ta sõnadest täiesti aru.

Ta kutsus mind enda poole... Küllastasin teda esimesel pühapäeval. Ajasime sõbralikku ja tõsist juttu tööliste elu üle ja sellest, et meil endil tuleb olla oma õnne sepad. Ja korraga tundus mulle imelikuna, et see noor mees, minuga peaaegu ühevanune, on nii hea õpetaja! Ta andis mulle lugeda ühe brošüüri esimese mai üle...

«Siin,» lausus ta tähendusrikkalt, «jutustatakse tõde meie elust... Loe seda ja, millest sa aru ei saa, küsi!»

Ma käisin Kalinini juures mitmel korral. Alati andis ta mulle midagi lugeda ja päris paljude asjade üle järele.»¹

¹ «Советская Эстония» nr. 131, 1946.



M. I. Kalinin «Volta» tehases 1901. aastal.

Teine «Volta» vana tööline August Aavik meenutab:
«Kui Mihhail Ivanovitš Kalinin saabus 1901. aastal «Vol-
tasse», saime temaga naabriteks. Tema töötas treipingil,
mina aga freespingil.

Tööpinkide lähedus ja vene keele oskus aitasid mul ki-
resti sõlmida M. I. Kalininiga sidemed. Vesteldes selgus,
et me olime üheeaalised, mõlemad sündinud 1875. aastal.
Esiialgu vestlesime peamiselt igapäevasest elust ja alles
hiljem hakkasime puudutama poliitilisi küsimusi.

Mihhail Ivanovitš meenutas sageli Peterburi. Ta rääkis,
et Piiteris on töölised paremini organiseeritud kui kuskil
mujal, et revolutsiooniline meelsus on seal haaranud juba
paljusid tuhandeid töölisi. «Ma usun,» ütles Mihhail Iva-
novitš, «et Piiteri proletariaat teeb ära suure töö.» Tund-
sin, et Kalinin armastas palavalt oma vanu sõpru —
Piiteri töölisi.

Jutuajamistes puudutas ta küsimusi, mis meid eriti huvi-
tasid. Kalinin nimetas tööliste ekspluateerimist kapitalis-
tide poolt riisumiseks päise päeva ajal. Ta rääkis ka talu-
poegadest. «Maa on looduse kujundatud,» ütles Mihhail
Ivanovitš. «Talupoeg töötab, näeb vaeva, valab higi, kasu
aga paneb taskusse mõisnik. Mõisnik mängib kaardilauas

maha sadu tuhandeid rublaid, pillub raha tuulde, maa tõeline peremees, kes maad künnab, külvab ja koristab, aga viireleb näljas.»

Ja alati tegi Kalinin järelduse, et tsaarikorda tuleb korralikult raputada, nii raputada, et sellest midagi järele ei jääks.

Mihhail Ivanovitšiga töötasin koos neli kuud. Siis juhtus mul selline lugu. Sain sadamas kokku tuttava inimesega, kes tõi Helsingist illegaalset kirjandust. Ta hoiatas mind paki üleandmisel ja andis nõu, kuidas käituda sissekukkumise korral. Vene tänaval sattusin kokku politseimeister Nielenderiga. Viimane nõudis, et ma näitaksin talle paki sisu. Tegin rumala näo ja ütlesin, et ma paki sisust midagi ei tea, et selle paki palus keegi võõras viia kalmistule ja asetada puu alla, makstes mulle selle eest 5 rubla. Üldse rääkisin talle igasugust mõttetust. Mind paigutati vanglasse, hiljem aga vabastati, kuid võeti valve alla.

Tulin tehasesse ja jutustasin kõigest Mihhail Ivanovitšile. Kalinin kuulas mind ja raputas laivalt pead.

«Kohe näha, et ei ole kogenud inimene,» ütles ta. «Oli siis niisuguse pakiga vaja politseinuhke ärritada. Kogemusi, rohkem kogemusi on vaja!»

Neid suurepäraseid ja vajalikke kogemusi saime Mihhail Ivanovitš Kalininilt. Temalt võis palju õppida.»

Kalinin oli suhtlemises tööliste, talupoegade, haritlaste, kooliõpilaste ja sõduritega lihtne ning seltsimehelik. See omadus tõmbas inimesi ligi, kes kõik uskusid tema õiglasi ja vaimustavaid sõnu. Kalininil oli võime hinnata inimesi esimesest pilgust ja peaaegu eksimatult: oli see siis «Voltas» või teistes ettevõtetes, või isikutega haritlaste hulgast. «See on aristokraat,» lausus ta kord oma lähedastele seltsimeestele kellegi juristi kohta, «kuid ausate ja üllaste kavatsustega, ta võib meie üritusele kasulik olla.» Ja tõepoolest, jurist hakkaski revolutsionääre abistama kirjanduse ning rahasummadega ja hiljem aktiivselt osa võtma revolutsioonilisest tööst, pärastpoole sai talt bolševik. Kedagi teist, kes armastas tarvitada täispuhutud ilusaid fraase, nimetas Mihhail Ivanovitš keelepeksjaks ja hoiatas, et teda ei tohi usaldada. Varsti läiski jutumees üle vastaste leeri ja hakkas tõelisi revolutsionääre laimama.

Juba siis, kui M. I. Kalinin töötas «Voltas», kasutas ta kogu energiat selleks, et tõmmata revolutsioonilisse töösse



M. I. Kalinin lendlehte trükkimas Tallinnas 1901. aastal.
Reproduksioon S. Boimi joonisest.

kaasa kohalikke, peaasjalikult eesti rahvusest töölisi. Iga uus inimene, keda õnnestus kaasa tõmmata, rõõmustas teda.

Ühtlasi lülitas M. I. Kalinin revolutsioonilisest tööst aktiivselt osa võtma Peterburist ja Moskvast välja saadetud eesrindlikke töölisi ja haritlasi. Mis inimesed need olid?

1. mail 1901 toimus Peterburis Obuhhovi sõjatehases streik, mis kasvas üle veriseks kokkupõrkeks tööliste ja sõjavägede vahel. Kangelaslik «Obuhhovi kaitse» avaldas suurt mõju töölistele Venemaal, see oli massilise poliitilise võitluse uueks vormiks. Seda asjaolu toonitas V. I. Lenin, kui ta kirjutas: «Tänavavõitlus on võimalik, ning mitte võitlejate, vaid valitsuse olukord on lootusetu, kui tal tuleb tegemist teha mitte ainult ühe tehase rahvaga.»¹

Nagu teada, areteeriti «Obuhhovi kaitsest» osavõtnute hulgast 800 töolist ja 37 anti kohtu alla. Osa neist mõisteti sunnitööle, mõnedele määrati vanglakaristus, ülejäänud saadeti Peterburist välja. Osa obuhhovlasi sattus Tallinna.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 17.

Samal ajal saabus Tallinna ka Moskva üliõpilasi, kes olid üliõpilasdemonstratsioonist osavõtu pärast välja saadetud.

Kõik need inimesed, eriti aga «Obuhhovi kaitsest» osavõtnud, lülitas Kalinin julgesti revolutsioonilisse töösse.

Loomulikult nõudis see erilist hoolikust ja valvsust, sest kahtlemata võisid koos Peterburist väljasaadetud revolutsiooniliste töölistega saabuda Tallinna ka provokaatorid. Kogenud põrandaalusena valis M. I. Kalinin asjatundlikult välja vajaliku kaadri ja kasutas seda laiaulatuslikuks revolutsiooniliseks tööks Tallinnas.

«Voltas» töötas Mihhail Ivanovitš umbes aasta. Selle ajaga jõudis ta palju ära teha. «Minu ümber,» meenutab M. I. Kalinin, «hakkasid grupeeruma mitmesugustes vabrikutes, tehastes ja asutustes laialipillutud väikesed tööliisrühmad.»¹ «VOLTAST» pidas Mihhail Ivanovitš ühendust paljude Tallinna ettevõtete töölistega.

Revolutsioonilise töö huvides läks Kalinin üle raudteetehastesse. Siit oli vabam Peterburi sõita, et alal hoida ja tugevdada parteilist sidet, saada juhtnööre ja kirjandust. Asuda tööle raudteetehastesse oli aga raske ja keerukas; enne, kui otsustati töölevõtmise küsimus, tuli mitmest instantsist läbi käia. Seda raskem oli see Mihhail Ivanovitšil, kes juba kord oli saanud «hundipassi». Kalinin otsustas kasutada mitte täiesti tavalist teed. Ta läks juba hommikul kell 10 ootama tehase juhatajat Porošinit. Kui juhataja lõpuks kell viis tuli, pöördus Kalinin otseselt tema poole. Porošin vastas eitavalt. «On vast lugu, olen teid oodanud terve päeva ja nüüd saan korruga niisuguse vastuse!» ütles Kalinin. «Mis see mulle korda läheb!» tegi Porošin jutule lühikese lõpu. Siis hakkas Kalinin teda veenma, et ta seaks ennast tema asemele, toonitades uuesti, et on oodanud terve päeva, ja rõhutades, kui tarvilik on talle töökoht. Lõpuks õnnestus Kalininil viia juhataja niikaugele, et see ta tööle võttis. Nii astus Mihhail Ivanovitš Kalinin Tallinna raudteetehastesse, minnes mööda kõigist instantsidest.

Ka siin nagu «VOLTASKI» võitis Kalinin kiiresti tööliste poolehoidu. Peatselt ümbritses Mihhail Ivanovitši tööinimeste üldine armastus. Ta oli suure vene rahva tõeliseks esindajaks — tähelepanelik, terane, osavõtlik; ta oli Peter-

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» nr. 3, 1921, lk. 241—244.

buris revolutsioonilise karastuse saanud laialdase poliitilise silmaringiga proletaarlane, kes teadis, mida võib soovitada raskest tööst juba küüru vajunud vanale ja äsja kapitalistliku ekspluatatsiooni ikkesse rakendunud noorele.

«Kogu 1902. aasta,» meenutab Tallinna veosakonna treial Kõrve, «töötasin ma treial Mihhail Ivanovitš Kalinini juures õpilasena. Mu õpetaja oli minust vaid mõni aasta vanem, kuid elumõistmises oli ta minust palju ees. Kui õpetaja oli Mihhail Ivanovitš väga tähelepanelik. Laseb oma tööpingi käima, tuleb minu juurde, küsib, mis ja kuidas, näitab, selgitab, jutustab. Talle meeldisid taibukad õpilased. Mihhail Ivanovitš oli alati elav ja heas tujus. Töölised käisid sageli tema juures juttu ajamas. Ta võis igaühega sundimatult vestelda. Kõige keerulisematest küsimustest rääkis ta arusaadavalt, kinnitades oma sõnu meie elust võetud faktidega. Mihhail Ivanovitš rääkis küll lihtsalt, kuid igas ta sõnas peitus sügav mõte. Iga jutuaajamine temaga pani meid oma elu üle järele mõtlema.»

M. I. Kalinini tööst sellel esimesel ajajärgul raudteetehastes jutustab üksikasjalisemalt vana tööline Gustav Kallas:

«Mihhail Ivanovitš Kalinin oli loomult lõbus, lahke ja suhtus hästi seltsimeestesse. Ta oli igal alal meister: hea treial kui ka poliitikas tugev. Siis, tsarismi ajal, olid töölised veel mahajäänud ja arvasid, et head elu ei tule kunagi. Kalinin tegi meile selgeks, et säärane kord, kus kõik kuulub kapitalistidele, ei kesta igavesti, ja et meie, töölised, peame selle kukutama.»

Muidugi ei hakanud ta poliitikast rääkima kohe. Minuga kõneles ta sellest alles teisel või kolmandal kuul. Pikemat aega enne seda tundis ta huvi minu elu vastu: kus elan, kui palju teenin, mitu suud on perekonnas. Kui oli veendunud, et mind võib usaldada, tegi ta ettevaatlikult juttu. Ta kõneles rasketest töötingimustest ja kogu meie elust, sellest, et meie endi kättes on meie saatus, et meist endist, meie tahtest ja organiseeritusest sõltub olukorra muutmine.»

M. I. Kalinin õppis üksikasjaliselt tundma revolutsioonilise liikumise olukorda Tallinnas ja kogu Eestis. Talle sai selgeks, et Tallinnas puudub organiseeritud revolutsiooniline töö, et siin ei ole monoliitset, tugevat sotsiaaldemokraatlikku organisatsiooni, nagu seda oli mõelnud Lenin, organisatsiooni, mis suudaks astuda revolutsioonilise liikumise etteotsa. Kalinin nägi, et mõned sotsialistid, kes endid

küll peavad marksistideks, seisavad töölisliikumisest ning selle elulistest ja aktuaalsetest päevaküsimustest kõrval. Miski, ei tööliste streigid ega rahutused, ei liigutanud neid. Nad sarnanesid saksa sotsiaaldemokraatia mõõdukama osaga, bernsteinlastega.

Bernsteinlus avaldus kui oportunistlik vool töölisliikumises möödunud sajandi lõpul. Sel perioodil püüdsid Bernstein ja tema pooldajad — sotsiaaldemokraatia mõõdukad elemendid — igati moonutada marksismi põhiteese nende revideerimise sildi all. Nad astusid klassivõitluse ja kapitalismi paratamatu hukkumise marksistliku teooria vastu, nad ei pooldanud sotsialistlikku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri, vaid kaitsesid klasside koostööd, kokkulepet kodanluse ja valitsusega. Bernstein eitas proletariaadi lõppeesmärke, mis tema arvates olevat «ebamäärane», nimelt võitlust sotsialismi eest, ja arvas, et proletariaadi võitluses on peamiseks võitlus reformide eest, mis «parandavat» tööliste majanduslikku olukorda kapitalismi ajal. See oli «võitlus» kapitalistidelt viletsate almuste, neilt tühiste järeleandmistest väljakauplemise eest. Bernsteini oportunistlik vormel — «lõppeesmärki ei ole midagi — liikumine on kõik» — võttis proletariaadilt perspektiivi, usu paremasse tulevikku. Seda Bernsteini vormelit halastamatult kritiseerides tõendas V. I. Lenin temale omase loogilisusega, et see väljendab kogu revisjonismi olemust — määrata juhuslikult oma käitumine, teha see vastuvõetavaks kodanlusele ning unustada proletariaadi põhilised ja elulised huvid. Oma klassikalistes teostes «Marksism ja revisjonism», «Mis teha?», «Riik ja revolutsioon» paljastas Vladimir Iljitš Lenin täielikult Bernsteini ja tema pooldajate revisjonistlikud vaated.

Osa Tallinna sotsiaaldemokraate oli asunud sellele kahjulikule ning väärale teele ja teinud Bernsteinist oma ideelise juhi. Need sotsiaaldemokraadid otsisid kõike head, sealhulgas ka revolutsioonilise võitluse vorme ja meetodeid, Läänest. Nad ei märganud neid suuri edusamme, mis töölisliikumine tänu V. I. Leninile oli astunud Venemaal. Bernsteini Tallinna jüngrid lugesid küll Marxi, kuid tundsid teda halvasti; nad revideerisid marksismi, rookides sealt välja tema revolutsioonilise olemuse. Rääkides küll silmakirjalikult tööliste raskest elust ja tundes töötajate õigusetule olukorrale vaid sõnadega kaasa, ei teinud nad tegelikult midagi revolutsioonilise liikumise süvenda-

miseks, nad ainult targutasid ja leppisid olemasoleva korraga.

Uhte säärast «tegelast» meenutab Mihhail Ivanovitš. See oli raudteetehastes töötanud vähemalt 25 aastat ja teenis väga hästi. Ta nimetas ennast marksistiks. Tal oli palju marksistlikku kirjandust ja tal käis saksa sotsiaaldemokraatide häälekandja «Vorwärts». Ta oli kõigest hästi informeeritud, kuid kasu sai temast niisama vähe kui sikult piima, nagu märgib tabavalt Kalinin. Organisatsiooni heaks ei liigutanud ta sõrmegi. Pidades kõiki rumalateks ja ainult ennast targaks, vaatas ta tööliste ülalt alla, elas väikekodanlikku elu ja ainult targutas.

Säärast tüüpi sotsiaaldemokraadid pidasid endid eesti tööliste arvamuste ja meeleolude väljendajateks. Tollal avaldasid nad tööliste teatavat mõju, hämmastades neid Marxi ja Engelsi teostest huupi võetud tsitaatidega. Need «tegelased» ei tunnustanud revolutsionääride võitlusorganisatsiooni ega tahtnud sellega koos töötada. Seesama treial Burland, kellest äsja kõneles Kalinin, ei lubanud tööliste isegi oma raamatukogust marksistlikku kirjandust, kartes, et töölisel ilma tema «abita» võivad jõuda marksismi õige mõistmiseni.

Siinkohal on sobiv lähemalt peatuda mitte ainult kodanluse kannupoisi Aleksander Burlandi isikul, vaid ka nendel eesti revolutsioonilise liikumise ajaloo võltsijatel, kes püüdsid Burlandi kujutada esimese marksistliku ringi asutajana Eestis.

Burlandil mingisugust ringi raudteetehastes ei olnud ega saanudki olla. Veel elavad vanad töölisel, kes on Burlandiga ühes tsehhis töötanud ja mäletavad hästi selle nõndanimetatud «marksisti» poliitilist palet. Gustav Kallas teab rääkida, et kui jutt kaldunud poliitikale, löönud Burland lootusetult käega ja soovitanud poliitilised küsimused jätta. «Meie mure,» teatas ta, «on palka juurde nõuda. Poliitikaajamine ei ole tööliste asi, selle jaoks on olemas targemaid päid.» Ja kaudselt andis Burland oma seltsimeestele mõista, et poliitiline võitlus tuleb jätta kodanlusele, tema olla selleks kutsutud.

On iseloomustav, et Burland oli raudteetehastes peaaegu ainuke, kes ei võtnud 1905.—1907. aasta esimesest Vene revolutsioonist osa. Väljaastumiseks valmistuvate noorte tööliste üle irvitas ta: «Jookske, jookske, teil pole oma jõuga niikuinii midagi peale hakata.» G. Kallas märgib, et pärast esi-

mese Vene revolutsiooni lüüasaamist tundnud Burland oma südames kahjurõõmu, kuid pole julgenud avalikult oma mõtteid tööliste väljendada. Hiljem olevat ta hakanud Taara usu jutlustajaks.

Kodanlikud «ajaloolased» ülistavad Burlandi tegevust, samuti mainivad nad sügava austustundega Burlandi sõbra Mihkel Martna nime, kelle arvele panevad välja mõeldud teeneid. Martna oli proletaarse revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri äge vastane, kes pooldas rahulikku elu ühe katuse all kodanlusega. Ta astus välja illegaalse revolutsioonilise töö vastu, kuna teda rahuldas täielikult avalik koostöö kodanlikus ajakirjanduses.

On teada, et kui M. I. Kalinin pöördus toimetusse, kus töötas Martna, palvega trükivärvi ja -tähtede saamiseks, ütles sotsiaaldemokraat Martna talle ära. Hulk aega hiljem on tehtud katseid Martna teguviisi õigustada, väites, et trükivärvi ja -tähtede andmine marksistlikule organisatsioonile oli seotud ohuga. Esiteks ei kuulu argus kunagi revolutsionääri omaduste hulka ja teiseks pole Mihkel Martna kunagi mõelnud tõeliselt revolutsioonilisele võitlusele. Ta sattus vaimustusse kohtumisest oportunist Otto Baueriga, kelle vaateid ta jagas. Tema «revolutsioonilise» tegevuse finaali on märkimisväärne: 1918. aastal saabus Martna Inglise ristleja pardal Tallinna reidile, et eesti töötajaid «taltsutada» ja ette valmistada interventsiooni revolutsioonilisele Petrogradile; hiljem abistas ta aktiivselt intervente kurikuulsa Eesti kodanliku riigi kokkuklopsimisel.

Ajaloolise tõe võltsimist vajasisid eesti menševikud selleks, et eesti kodanluse meelega Eesti ajalugu Venemaa ajaloo lahutada; see oli lipitsev roomamine mitte ainult eesti kodanluse, vaid ka oportunistliku II Internatsionaali liidrite ees, kellelt nad kiitust ootasid.

Nii Burland kui ka Martna pole kunagi olnud marksistid-revolutsionäärid ega ole kunagi teinud tõelist revolutsioonilist tööd Tallinna tööliste seas!

On täiesti ilmne, et leninlikku tüüpi marksistliku võitlusorganisatsiooni loomine Tallinnas võis teostuda ainult tööliikumise reeturite paljastamise ja marksismi tõeliste eesmärkide väsimatu selgitamise teel. M. I. Kalinini vestlused avasid tööliste ees uue, õnneliku elu perspektiivid, kus puuduvad kapitalistid ja mõisnikud, rõhujad ja parasiidid. Kui Burland oma juttudega, milles ta nõudis kapi-

talistidelt ainult tühiseid järeleandmisi, võttis töölistelt võimaluse näha oma helget tulevikku, siis Mihhail Ivanovitš selgitas proletaarlastele Marxi ja Engelsi tuntud teesi, et kapitalistliku korra kukutamiseks tuleb poliitilist võitlust pidada töölisklassil, kel pole kaotada midagi peale ahelate, võita aga kogu maailm, sisendades seega lootust inimeste südameisse ning võites enda poole eesrindlikke töölisi ja haritlasi. Selles toetasid teda igati eesti töölistes, kes koos vene seltsimeestega astusid oma ühise vaenlase — tsaari-isevalitsuse ja kapitalistliku korra vastu.

Kasutades Peterburi ja Tifliisi kogemusi, suunas Mihhail Ivanovitš Kalinin revolutsioonilist liikumist Tallinnas leninlikku teed mööda. Kalinin hakkas julgesti koondama marksistlikesse ringidesse Tallinna eesrindlikke töölisi ja haritlasi, «Obuhhovi kaitsest» osavõtnuid, Tallinna välja saadetud Moskva ülikooli üliõpilasi ja teisi.

Tuleb märkida, et Mihhail Ivanovitš ise töötas tollal 10—12 tundi päevas ja oli pealegi politsei valve all. Revolutsioonilist tööd sai ta teha oma vabast ajast, kusjuures iga ettevaatamatu samm võis viia vanglasse või asumisele.

Ent Kalininit ei heidutanud ei raskused ega puudused. Ohtuti pärast tööd ja pühapäeviti külastas Mihhail Ivanovitš talle vajalikke inimesi, vestles, jagas õpetusi ja selgitas, keda veel tõmmata marksistliku ringi tegevusest osa võtma.

«Mihhail Ivanovitšil,» meenutab Kalinini ringi liige T. A. Slovatsinskaja, «oli suur autoriteet. Tal oli imeväärne omandus inimesi kaasa tõmmata, õpetada neile revolutsioonilist võitlust ja organiseerida enda ümber proletaarseid hulki. Tal oli abilisi õppiva noorsoo, õpetajate ja advokaatide seas, kes kõik täitsid teatud ülesandeid: tõlkisid lendlehti, trükkisid üleskutseid, paljundasid ja kogusid kirjandust koosolekute jaoks, juhtisid ringe jne.»

Kalinini ringi esimesteks liikmeteks ja aktiivseteks, ustavateks abalisteks raudteetehastes olid seal praktiseerivad raudteetehnikumi õpilased. Mihhail Ivanovitš meenutab tehnikuid Tiirvelti ja Kalninit ning kontoriametnikku Deškinit, kes oli ringis tuntud Pokrovski nime all ja hakkas töötama väga energiliselt, tuues kaasa mõned inimesed. Kalinin astus ühendusse ettevõtete eesrindlike töölistega ja Tallinna haritlastega. Selleks kasutas Mihhail Ivanovitš mitmesuguseid teid. Sageli pidi Kalinin, enne kui ta usal-

das inimesele ülesande, temaga palju kordi kohtuma, vahel aga jätkus inimese tubliduse ja poliitiliste vaadete kindlakstegemiseks mõnest kohtumisest.

«Istusin mererannas,» meenutab arst M. Blumberg. «Tuli mees kulunud tööpluuis ja võttis minu lähedal istet.

«Imetlete merd?» küsis ta.

«Ei, päikese loojangut, armastan vaadata loojangut,» vastasin mina.

«Mulle aga meeldib enam tõus,» muigas mu kõnetaja. «Siis muutub kõik elavamaks...»

Jutlesime. Osutus, et mu kaasvestleja ei mõelnud mitte ainult päikesetõusu, vaid et talle meeldib kõik, mis tärkab ellu, kõik noor ja tormiliselt arenev, kõik, millel on tuleviku väljavaateid... Kaasvestleja meeldis mulle väga, andsin talle oma aadressi ja palusin mind külastada. Saime tuttavaks. Ta nimi oli Kalinin. Hiljem kohtusime sageli ja saime headeks sõpradeks. Mihhail Ivanovitš usaldas mulle esimesed ülesanded. Täitsin need vaimustusega. Alles pärast seda jutustas ta mulle endast lähemalt. Mihhail Ivanovitš tundis hästi elu, armastas töölisi, sisendas minusse ja paljudesse teistesse haritlastesse, kes tema ringi külastasid, kindlustunde, et töölisklassi üritus tingimata võidab...»

Vanad Tallinna töölised teavad jutustada, et Mihhail Ivanovitš Kalinin, enne kui ta hakkas avameelselt arutama poliitilisi küsimusi, päris kaasvestlejailt, kus nad elavad, kui palju teenivad, kui palju on perekonnas sööjaid. Siis alles alustas juttu rasketest töötingimustest ja tööliste elust üldse, sellest, et proletariaadi saatus on tema enda otsustada, et tööliste soovist ja organiseeritusest sõltub olemasoleva korra muutmine.

M. I. Kalinini vestlus noore töölise Karl Rohtmaga algas näiteks nii:

Mihhail Ivanovitš kutsus Rohtma enda juurde ja küsis:

«Kui vana sa õige oled?»

«Viieteistkümne aastane.»

«Miks sa õppimise pooleli jätsid ja nii noorelt tööle tulid?»

«Häda sunnil,» vastas Rohtma. «Isa suri, kui olin kolme aastane. Ema tervis on vilets, ta ei suuda peret toita, mis siin veel rääkida minu õppemaksust.»

«Kui palju sa teenid?» küsis Kalinin.

«Vähe. Mind võeti tööle mu pika kasvu ja suure jõu pärast, aga makstakse alaealise pool palka.»

«Noh näed!» ütles Kalinin kaasatundvalt. «Kas mõistad nüüd, mis vahe on töölise ja kapitalisti vahel. Meie töölised ei ela, vaid virelevad kõige haledamal kombel. Nagu näiteks sa ise. Oled töölise poeg, sinu isa on kogu oma jõu andnud tootmisse, kuid sulle ei võimaldata isegi algharidust: leivapalukese pärast pead poolmuidu oma tööjõudu müüma. Kapitalistid aga topivad oma kukrusse miljoneid. Töölise vilets põli ei huvita neid põrmugi. Nad sülitavad meile ja meie vajadustele.»

Pidanud veel mõned vestlused, selgitas Kalinin noorele töölisele, kuidas leida olukorrast väljapääs: et töötava rahva elujärg paremaks muutuks, selleks tuleb sellele neetud korrale jäädavalt lõpp teha. Seda suudab teha ja teebki proletariaat, kõige revolutsioonilisem ja monoliitsem klass, kes purustab kõik tõkked.

«Kui vestlesin Mihhail Ivanovitšiga,» meenutab Karl Rohtma, «täitis mind uhkusetunne, et just minu klassil, proletariaadil, seisavad lähemas tulevikus ees suured ajaloolised ülesanded — muuta kogu töötava inimkonna elujärg.»

Viisid, kuidas M. I. Kalinin töötas inimestega, olid mitmesugused. Ühele selgitas ta seda või teist kohta Marxi või Engelsi teostest, teisele andis läbilugemiseks poliitilise sisuga brošüüri, kolmandat tutvustas järjekordse «Iskra» numbriga, neljandale deklameeris Gorki «Laulu tormikotkast», mis tollal ärakirjades kogu Venemaal ringi rändas ja tsaari-isevalitsusele vägeva tormi lähenemist kuulutas. Laialdaselt kasutas ta ka rahvaloomingut ja illegaalset kirjandust. Alfred Tahvi õpetas ta laulma «Marseljeesi», lõpuks deklameeris paroodiat Nikolaj II kohta:

Jumal, keisrit kaitse sa,
alamaile hirmuks.
Valitse «kaua», sa
Venemaa despoot...

Raudteetehaste vana tööline Nikolai Pilv, kes tutvus M. I. Kalininiga 1902. aastal, meenutab neid päevi. Lõunavaheajal väljus Mihhail Ivanovitš koos teiste töölistega tsehhist, et hingata värsket õhku. Kalinin seisab ja suitsetab omakeeratud vilkat, peagi tekib vestlus. Igale jutuajamisele oskas ta anda poliitilise varjundi. Kord keegi tööline, vaadates silmi vidutades eredat päikest, ütles pahaselt: «Pagan võtaks, ainult lõunavaheajal näeb päikest — tööle tuled koidikul, koju jõuad videvikus.» Kalinin ütles selle peale julgustavalt: «Pole viga, ükskord paistab ka meile päike!»

Inimeste uurimine ja sügav tundmine olid Mihhail Ivanovitš Kalininile abiks marksistliku võitlusrühma rajamisel. Rühm töötas revolutsioonilise organisatsiooni kõigi reeglite kohaselt: tal olid oma märgusõnad, töö oli hoolikalt konspireeritud, rühmal oli oma hektograaf, mis oli Kalininile saadetud Peterburi organisatsiooni poolt, rühm andis välja revolutsiooniliste loosungitega illegaalseid lendlehti. Rühma ei lastud neid, kes ei äratanud usaldust, märgib Mihhail Ivanovitš. M. I. Kalinin oli organiseerinud mitmesuguste rahvuste kõige teadlikumatest töölistest ja haritlastest koosneva revolutsionääride rühma.

Kalinin külastas ettevõtteid ja konspiratiivkortereid, et kontrollida ülesannete täitmist, tundis huvi selle vastu, milliseid raskusi on ringi liikmeil, milliseid küsimusi töölised neile esitavad, mida tuleb ette võtta vabrikutes ja tehastes juhtunud ühe või teise sündmuse puhul.

Parajal ajal välja lastud tabava sisuga lendleht, südamlük vestlus, lihtne, kuid sügavamõtteline vastus tööliste pakitsevale küsimusele, tabav ütlus jutu sees — kõik see rakendati suure ülesande teenistusse: selgitada töötavatele hulkadele Lenini ideid. Tagasihoidlikkus, avar poliitiline silmaring, piiritu ustavus leninlikele põhimõtetele, leppimatus tööliklassi vaenlaste vastu aitasid kaasa, et eesrindlikud töölised asusid M. I. Kalinini ja tema rühma poolele.

Sellest ajajärgust kirjutas hiljem Mihhail Ivanovitš: «Siitpeale algas juba kavakindel, organiseeritud töö. Meie rühm oli muutunud nii silmapaistvaks, et mind kutsuti salajasele nõupidamisele Eesti uue ajalehe toimetusse.¹ Eesti nimedest on mulle meelde jäänud ainult kaks: tehnik Tiirvelt, kes koos minuga hiljem areteeriti, ja gümnaasiumiõpilane Grünberg. Kuid peale nende oli meil sidemeid juba peaaegu igas tehases, vaguniehitustehases aga oli isegi terve ring. Sidemed loodi ka trükikojaga, kust meie meestel tuli välja tuua trükitähti ja -värvi. Kord oli isegi huvitav, ehkki pörandaaluses töös tavaline vahejuhtum.

Tegime ettevalmistusi eestikeelse üleskutse väljaandmiseks. Toimetuses meile kaasatundjad keeldusid muidugi trükitähti andmast — kartsid. Ka meie olime nendega ettevaatlikud. Trükitähti tuli lihtsalt salaja võtta. Kõige raskem oli varastada kummimassi trükivaltsi valamiseks. Kuidas

¹ Uhes teises artiklis, mis avaldati 1919. aastal eestikeelses ajakirjas «Klassivõitlus», kirjutas M. I. Kalinin, et see oli Tallinnas ilmunud ajalehe «Teataja» toimetus.

see ka oli, aga näpati. Trükkimiseks vajalikud seadmed valmistati tehastes. Minu juures korteris valati valts. Kummimass sulatati üles ja mu kahest toast koosnev keldrikorter, mille eest ma maksin 5 rubla kuus, täitus suitsuga. Kõige kriitilisemal silmapilgul, kui vedelat massi parajasti vormi valati, ilmus sandarm. Uks oli muidugi lukus. Ühe hetkega koristati kõik ja peideti voodi alla, igaks juhuks oli ahi küdema pandud. Osutus, et sandarm tuli mulle tooma mingisugust teadaannet või korraldust, temaga tuli seletama hakata ja kaevata talle keldrikorterite puuduste, alatiste haisude ja teadmata kust tuleva suitsu üle. Vaheseina taga, mis ei küündinud isegi laeni, ootasid aga samal ajal meistrid oma saatust.

Kui sandarm oli lahkunud, tundsid noored oma julgustükist suurt rahuldust ja rõõmustasid, et neil oli õnnestunud kerberost ninapidi vedada. Trükkivaalts tuli hästi välja, ja mõne päeva pärast võis ilmuda eestikeelne üleskutse. Seda jagati ettevaatlikult kõigepealt neis tehastes, kus me ise ei töötanud.»¹

M. I. Kalinini organiseeritud, sihiteadlik revolutsiooniline tegevus rajanes eesrindlikul, teaduslikul alusel. Oma praktilise tegevusega liitis Mihhail Ivanovitš Kalinin esmakordselt Tallinnas teadusliku sotsialismi töölisliikumisega. Mõned sotsiaaldemokraadid — Bernsteini järelkäijad Tallinnas — jutlustasid küll sotsialistlikest ideedest, kuid nad ei andnud toimuvatele streikidele marksistlikku hinnangut, ei andnud vastust ka tööliste aktuaalsetele päevaküsimustele ja pidasid neid tähtsusetuiks, targutasid kõigest «maailma mastaabis», kuid tegelda musta, igapäevase tööga revolutsioonilise liikumise arendamiseks oma tsehhis, tehases, linnas nad ei tahtnud. M. I. Kalinin ja tema ringid ei jätnud tähele panemata ühtegi sündmust vabrikuis ja tehastes, ühtegi töölisüksimust, kui tähtsusetu see esimesel pilgul ka näis. Neid vastuseid said töölisel väikestel koosolekutel ja kokkutulekutel, lendlehtedes ja sotsialistlikes üleskutsetes. Mihhail Ivanovitši koostatud lendlehed kajastasid kõige aktuaalsemaid päevaküsimusi ja -sündmusi. Lendlehed selgitasid töötajaile, kuidas tuleb võidelda oma õiguste eest, paljastasid tööstureid-rõhujaid, avaldasid nõudmisi Tallinna tööliste olukorra parandamiseks. Lend-

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» стр. 3, 1921, lk. 241—244.

lehed ei kartnud rääkida tõtt. Piitsutades kapitalismi pahe-
sid, juhatasid lendllehed samal ajal töölistele kätte revolutsioonilise võitluse viisid.

Pensionär Eduard Pärdi, kes tollal töötas Kalininiga kõrvuti, jutustab, kuidas Mihhail Ivanovitš sai üleskutsete ja lendllehtede ainet:

«Lendllehed kirjutasid sellest, mis töölisi sügavalt erutas. Mihhail Ivanovitš tundis meie inimeste sotsiaalset kuuluvust. Meie kõik olime ühel või teisel viisil maaga seotud. Üks oli äsja maalt tulnud, kuhu jättis naise väikese lapsega. Teisele kaebasid sugulased kohutavate elutingimuste üle maal. Kolmas, käinud maal, kus nägi viletsust ja õigusetust, oli masendunud. Seepärast polnud töökodades töolist, kellele talupoja vilets olukord südamesse ei tunginud. Ent meie ainult sosistasime omavahel ja vangutasime kaastundest pead. Seal ilmus Tallinnas äkki lendlleht. Lehes räägiti, et maa ei pea kuuluma söödiikule-mõisnikule, balti parunile, vaid maa seaduslikule peremehele — talupojale. Lendlleht pajatas, et samal ajal, kui töötavad talupojad virelevad kerjuslikes tingimustes, elavad mõisnikud külluses, priiskavad, imevad maamehe verd. Lendlleht julgustas, et saabuvad paremad ajad, kus maa läheb üle talupoegade omanduseks... Kui palju oli pärast selle lendllehe ilmumist tehaste tööliste hulgas kõnelusi!

Meenub üks teine juhtum. Töölised olid äärmiselt pahased talumatute töötingimuste üle. Meil tuli asuda tööpingi taha kell seitse hommikul ja töötada selga sirutamata kuni kella poole kümneni õhtul. Tõeliseks piinaks olid ületunnid, mille eest meile krossigi ei makstud. Õppimisest ja puhkusest ei tasunud mõeldagi. Mina näiteks tahtsin õhtukooli astuda ja küsisin meistrilt luba varem töölt lahkumiseks, tema aga vastas: «Emb-kumb — kas töö või õppimine; kui tahad õppida, võta lõpparve.» Ja äkki ilmus õhukesele siidpaberile kirjutatud proklamatsioon. See kutsus töölisi üles võitlema otsustavamalt oma õiguste eest, nõudma kaheksatunnilist tööpäeva ja tasu ületundide eest. Üleskutse hoiatas ühtlasi, et kapitalistid ei anna kergesti järele, et ees seisab visa võitlus ja et sellest võitlusest peavad osa võtma kõik. Üleskutse tabas naelapea pihta, eriti aga huvitas see meid — noori.

Töökodades arutati, et rahva kõigi hädade põhjuseks on tsaar. Ja jälle ilmus lendlleht. «Nikolai teine jääb ka Nikolai viimaseks,» kinnitati selles ja rõhutati, et süüdi on nii tsaar kui ka kogu Venemaa pehkinud kord ning et minema

tuleb kihutada mitte üksnes tsaar, vaid kõik kurnajad-kapitalistid.

Teadsime, et lendlehtede väljaandjaks on meie venelasest treial Mihhail Ivanovitš; neis leidus tema lihtsaid sõnu ja sügavaid mõtteid.»

Selliseid Mihhail Ivanovitši põrandaaluses trükikojas trükitud lendlehti ilmus Tallinnas palju. Sagedamini olid nad määratud ühe või teise ettevõtte töölistele, kuid mõnikord, kui käsitleti poliitilisi küsimusi, mis huvitasid kõiki Tallinna töölisi, olid lendlehed üldise sisuga. Üleskutsed ja lendlehed tõstsid töörahva meeoleolu. Kadusid paratamatuse ja languse meeolud, mis olid tollal töölistele iseloomustavad; tööliised nägid, et neid aidatakse, kaitstakse, et neile näidatakse teed.

Teadusliku sotsialismi ühendamist tööliikumisega pidas M. I. Kalinin otseselt vajalikuks, et soodustada kogu revolutsioonilise liikumise arengut. Seda õpetas revolutsionääridele V. I. Lenin.

Kõrget revolutsionääri-marksisti kohust — ühendada sotsialismi tööliikumisega — täitiski Mihhail Ivanovitš Kalinin Tallinnas, ja täitis oskuslikult.

Tallinnas pidas M. I. Kalinin järjekindlat ja visa võitlust eesti kodanlike natsionalistidega. Imperialismi perioodil, klassivastuolude äärmise teravnemise ajastul, laskus eesti kodanlus tsarismiga, vene kapitalistide ja mõisnikega kokkuleppe ja sobingute teele, samal ajal laimas ta vene tööliklassi, tema eesrindlikke vaateid ja revolutsioonilisi traditsioone. Kodanlikud natsionalistid halvustasid vene töötavat rahvast, ehkki nägid, et tsaari nagaika lajatab ühesuguse jõuga nii vene kui eesti töölise turjal, et nii vene kui ka eesti proletaarlane ei saa oma selga 10—14 tunni jooksul sirgu ajada ja neile makstakse selle eest ühesugust näljapalka. Natsionalistid püüdsid eesti töölisi ässitada lätlaste ja poolakate kallale nende massilise ilmumise pärast Tallinna ettevõtetesse ega tahtnud tunnistada, et raske saatus, puudus ja viletsus sundisid neid vaeseid inimesi lahkuma oma perekondade juurest, et otsida mööda tsaari-Venemaad tööd ja leiba.

M. I. Kalinin soodustas oma elu ja tegevusega igati mitmesugustest rahvustest tööliste kogunemist enda ümber. Kui Burland ja temataolised kodanluse kaitsjad kujutasid endist peremeeste kintsukaapijaid, kes kindlale elujärjele olid jõudnud, siis Kalinin oli mees tööliste endi hulgast, kelle

kallal tsaari-isevalitsus oli korduvalt tarvitanud represioone.

See ei olnud väikese tähtsusega fakt. Koos Mihhail Ivanovitšiga väljusid väsimusest vaaruvad töölised tsehhist, koos temaga kirjutasid alla palgalehele, et kätte saada ühesuurune näljapalk, koos Kalininiga söödi lühikesel töövaheajal kodunt kaasa võetud kasinat lõunaoodet. M. I. Kalinin oli oma noorusest hoolimata juba kaks korda tööliste huvide eest võitlemise pärast vanglas istunud ja välja saadetud. Kahtlemata oli see küllaltki veenev tõsiasi tööliste enda poole võitmiseks.

Mihhail Ivanovitš selgitas mitmesugustest rahvustest töölistele, kes on nende vaenlane ja mida peavad töölised tegema, et seda ühist vaenlast — tsaari-isevalitsust — võita. Kalinini rühm oli juba oma tekkimisest peale tõeline internatsionaalne organisatsioon: seal võis sõbralikus ja tulemusrikkas koostöös näha venelasi, eestlasi, lätlasi ja poolakaid.

Mihhail Ivanovitši algatusel anti välja eri lendlehti lätlaste jaoks. Läti töölisi hakkas ilmuma Eestisse möödunud sajandi viimaseil aastail, kui Tallinnas üksteise järel avati suuri ja väikseid ettevõtteid. Lätlaste olukord oli veel viletsam kui eesti töölistel. Nad ei osanud kohalikku keelt, neil polnud kortereid ja nad elasid viletsais ühiselamuis või üürisid toanurki, mille eest majaomanikud võtsid hingehinda. Mihhail Ivanovitš meenutab armastusega, et riialased olid «palju elavam rahvas, kes avaldasid suuremat protestivaimu, näitasid oma ühtekuuluvust ning sageli terveid õhtuid üheskoos trahtereis mööda saatsid või üksteise korteritesse kokku kogunesid. Siin tundus juba proletarset vaimu».¹ Lätlaste jaoks lendlehtede väljaandmine valmistas uut muret ja tülinat, oli vaja tutvuda küsimustega, mis neid huvitasid, samuti leida tubli tõlk, kellele see vastutusriikas ülesanne usaldada. Ainult tänu M. I. Kalinini innule ja hoolele korraldati töö lätlaste seas.

Ei jäetud tähele panemata ka väikest arvu poolakaid, kes töötasid laialipillutult mitmes Tallinna ettevõttes. «Astusime poolakatega ühendusse,» meenutab M. I. Kalinin, «ja varustasime neid revolutsioonilise kirjandusega.»²

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» nr. 3, 1921, lk. 241—244.

² «Klassivõitlus» nr. 12, 1919.

Mihhail Ivanovištš kulutas palju energiat venelaste, eestlaste, lätlaste ja poolakate ühendamiseks. Et kasvatada neis vastastikust austust, rakendada kõik töölised rahvuse peale vaatamata ühe eesmärgi teenistusse — võitlusse tsaari-isevalitsuse ja kapitalistliku korra vastu —, see nõudis pikka ja vaevarikast tööd. Oma revolutsioonilise tegevuse esimestest sammudest peale oli Kalinin rahvaste sõpruse innukamaid propageerijaid. Selles nägi ta eduka revolutsioonilise võitluse alust.

*

Möödunud sajandi lõpul ja XX sajandi algul tekkis marksistlikke ringe ja rühmi paljudes Venemaa linnades. Kuid puudus veel ühtne ülevenemaaline sotsiaaldemokraatlik organisatsioon. Töolisliikumine aga nõudis tungivalt marksistliku võitluspartei loomist, kes oleks suuteline ühendama laialipillutud ringid, oleks proletariaadi eesmiseks väesalgaks, kes kartmatult viib töölishulgad rünnakule tsaari-isevalitsuse vastu. Oli vaja ühtse sihikindla programmi ja põhikirjaga parteid.

Ülesanne seisis selles, et viia töölisklass, kogu rahvas võitlusse tsarismi vastu ja kukutada tsarism kui esimene ja tõsine takistus teel sotsialismile.

V. I. Lenin tegi määratu suurt tööd niisuguse partei loomiseks Venemaal.

Töölisklassi revolutsioonilise partei loomiseks pidas V. I. Lenin vajalikuks ülevenemaalise sotsiaaldemokraatliku ajalehe väljaandmist, sest ainult ajalehe abiga võib sellist parteid organiseerida. «Ajaleht,» kirjutas V. I. Lenin «Iskra» neljandas numbris, «on mitte ainult kollektiivne propagandist ja kollektiivne agitaator, vaid samuti ka kollektiivne organisaator.»¹

Ülevenemaalise ajalehe «Iskra» väljaandmine, mille esimene number ilmus 1900. aasta detsembris, nõudis kohapeal laialdase kaastöölise ja agentide võrgu organiseerimist. «Iskra» agendi osa oli erakordselt vastutusrikas. Artiklis «Millest alata?» kirjutas V. I. Lenin: «Juba ainuüksi tehniline ülesanne — tagada ajalehe korrapärane varustamine kaastööga ja tema korrapärane levitamine — sunnib looma ühtse partei kohalike agentide võrgu, kes oleksid elavas läbikäimises üksteisega, tunneksid üldist olu-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 10.

korda, harjuksid regulaarselt täitma ülevenemaalise töö üksikuid funktsioone, kes prooviksid oma jõudu ühtede või teiste revolutsiooniliste aktsioonide organiseerimisel. See agentide võrk kujuneb just niisuguse organisatsiooni kondikavaks, mida me vajame: ta oleks küllalt suur selleks, et hõlmata kogu meie maa; küllalt laialdane ja mitmekülgne selleks, et teostada ranget ja üksikasjalist tööjaotust; küllalt järjekindel selleks, et osata igas olukorras, igasuguste «pöörakute» ja ootamatuste puhul teha kõrvalekalduvat oma tööd; küllalt painduv selleks, et osata ühelt poolt hoiduda lahingust lagedal väljal rõhuvas jõulises ülekaalus oleva vaenlasega, kui viimane on kõik oma jõud koondanud ühte punkti, teiselt poolt aga osata kasutada selle vaenlase paindumatust ja rünnata teda seal ning siis, kui seda kõige vähem oodatakse.»¹

Juba esimestest leninliku «Iskra» numbritest peale hindas M. I. Kalinin kõrgelt ülevenemaalise poliitilise ajalehe osatähtsust, ajalehe, mille ülesandeks oli anda Venemaa sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide revolutsioonilisele tööle ühtne suund. Kalinin astus ajalehega ühendusse Peterburi organisatsiooni kaudu, kes teatas «Iskra» toimetusele:

«Ühendame teid töölise Mihhail Ivanovitš Kalininiga (August Tallinnast), kes on kirjutanud «Iskras» «Võõramaalase» varjunime all, samuti ka «Rabotšaja Mõslis», kui ta kuulus Peterburi Liitu. Väga energiline mees, kellel on provintsidega laialdased sidemed, millest ta teile ka ise teatab. Tahab hakata alatiseks kirjasaatjaks ja pidada teiega kirjavahetust.»²

Kalininist sai «Iskra» agent Tallinna organisatsioonis. Tema kui ajalehe esindaja osa kujunes väga mitmekesiseks: ta võttis aktiivselt osa «Iskra» levitamisest ja oli selle kirjasaatjaks, ühendas Tallinna ja Peterburi parteitöötajaid ajalehe toimetusega, täitis toimetuse ülesandeid ja pidas toimetuse kirjavahetust. 1902. aasta novembris teatas Kalinin «Iskra» toimetuse sekretärile Nadežda Konstantinovna Krupskajale kirjavahetuse jaoks oma šifreeritud aadressi.

«Andke vastus: «õige» või «mul on Teie aadress». Minu aadress on järgmine: «Vana-Posti, Maks Blumbergile. Tallinn. Teie August.»³ («August Tallinnast» oli Mihhail Iva-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 10—11.

² Marksismi-leninismi Instituudi arhiiv, tmk. 1426, 1. 15.

³ Marksismi-leninismi Instituudi arhiiv, tmk. 1428, 1. 9, pöördel.

novitš Kalinini parteiline hüüdnimi tema Tallinnas viibimise ajal.)

Teises kirjas, mis jõudis Peterburi 30. novembril, kirjutab Kalinin:

«Katsuge saata «Iskra» ja «Osvoboždenije» uusi numbreid. Palun, tehke see katse võimalikult rutem. Teatage kirjalikult vanal aadressil selle kirja kättesaamisest ja mida Te mulle saatsite.»¹

Mihhail Ivanovitši kui «Iskra» agendi ümber koondusid eesrindlikud töölised ja haritlased. Nad olid abiks «Iskra» levitamisel ja üksikute artiklite tõlkimisel eesti, läti ja poola keelde. Gümnaasiumiõpilane Blumberg oli usaldatud isik, kelle kaudu toimus kogu kirjavahetus ajalehega. Tehnik Tiirvelt tõlkis «Iskra» artikleid eesti keelde ning oli abiks nende trükkimisel ja väljaandmisel üksikute lendlehtedena. T. A. Slovatsinskaja ja teised seltsimehed levitasid neid lendlehti tööliste ja haritlaste hulgas. Ka leidus ustavaid abilisi, kes M. I. Kalinini ülesandel viisid läbi tööd vene, läti ja poola töölistega. Treialid Rohtma, Kallas ja Veski abistasid M. I. Kalininit «Iskra» sisu teatavakstegemisel raudteetehaste töölistele.

«Kui M. I. Kalinin oli «Iskra» esindajaks Tallinnas,» meenutab Karl Rohtma, «hakkas ta ajalehte levitama laia- des töölishulkades, jagades «Iskra» numbreid seltsimeestele, kes tundsid vene keelt, ja paljundades samal eesmärgil üksikuid artikleid hektograafil. «Iskrat» trükiti õhukesel siidpaberil, seetõttu oli ajalehte kergem peita ja levitada. Sageli andis Mihhail Ivanovitš «Iskra» numbreid kõige ustavamatele seltsimeestele, lausudes: «Võtke, lugege läbi ja andke ka teistele töölistele lugeda, pärast tooge mulle tagasi.» Töölistele, kes vene keelt ei mõistnud, tõlgiti «Iskra» artikleid eesti keelde, samas ka arutati neid. Sageli pöördusid töölised küsimustega Kalinini poole, sest oli asju, mida nad ei mõistnud. Lõunavaheajal selgitas Kalinin need töölistele ära...

«Iskra» levitamine ja selgitustöö nõudsid M. I. Kalininilt erakordset valvsust, sest tema tegevust jälgiti igal sammul. Ta jäi alati rahulikuks ja tasakaalukaks ning oskas vältida kokkupõrkeid sandarmitega. Hoolimata sagedastest läbiotsimistest ei leitud kunagi Mihhail Ivanovitši juurest «Iskrat». Seda aitasid varjata töölised. Raudteetehaste

¹ Marksismi-leninismi Instituudi arhiiv, tmk. 1428, 1. 29, pöördel.

tsehhis hoiti «Iskra» numbroid pörandalaudade vahel ja hoolimata kõigist püüetest ei saanud sandarmid sellest teada.»

Tallinnas ilmusid eestikeelsed lendlehed «Iskra» artiklitega. Politsei jooksis jalad rakku, et pörandaalust trüki-koda avastada, ent see ei õnnestunud tal kuidagi. Mihhail Ivanovitš oskas oma tegevust nii hästi konspireerida.

Tatjana Aleksandrovna Slovatinskaja meenutab, kuidas toimus ühe sellise lendlehe väljaandmine. «Iskras» oli ilmunud artikkel, milles kutsuti proletariaati üles võitlema kaheksatunnilise tööpäeva eest. Vähestest eksemplaridest muidugi ei jätkunud kõigi ettevõtete töölistele, ka ei saanud nad rahuldada vene keelt mittetundvate eestlastest tööliste nõudeid. Samal päeval otsustati välja anda eestikeelne lendleht, milles artikli põhilised teesid oleksid lühidalt ära toodud. M. I. Kalinin kirjutas lendlehe teksti valmis. Keegi seltsimeestest tõlkis selle siinsamas eesti keelde. Teine sulatas samal ajal segu valtsi valamiseks. Hektograafi jaoks kirjutati tekst muudetud käekirjaga. Hommikuks oli kogu tiraaž — 50 eksemplari — paljundatud ja Mihhail Ivanovitš saatis need ustava inimesega Tallinna ettevõttesse laiali. Lendlehti kandis piimanoõs laiali neiu, kes kujutas endast maalt tulnud piimanaist.

Lõunaks oli lendlehtede sisu juba paljudes Tallinna ettevõtetes teada. Suur oli tööliste vaimustus, kui nad lendlehti lugesid.

«Õige jutt,» ütlesid töölisel. «On väljendatud just meie mõtted, meie püüded, meie unistused. Järelikult ei ole me üksi. On inimesi, kes meie eest hoolitsevad ja näitavad meile kätte õige tee.»

«Iskra» materjale propageerivaid lendlehti lasti välja ka läti ja poola tööliste jaoks nende emakeeles.

Sedamööda, kuidas Kalinini lendlehed tungisid Tallinna proletaarlaste sekka, tärkas nende teadvuses protest valitseva korra vastu. Üha enam inimesi hakkas mõistma, et tsaaririigi kord polegi nii kohutav, et seda saab ja tulebki ühiste jõupingutustega kõigutada ja ümber lükata.

Samm-sammult rajas Kalinin Tallinnas leninliku suunaga tõelist sotsiaaldemokraatlikku organisatsiooni. Algust tehti sellega juba «Voltas», kuid hoogu läks see hiljem, kui Mihhail Ivanovitš töötas raudteetehastes.

1919. aastal eestikeelses ajakirjas «Klassivõitlus» avaldatud mälestustes kirjutas Mihhail Ivanovitš:

«Minu ümber kogunes väike ring töölisi mitmesugustest vabrikutest, tehastest ja asutustest. Hiljem läksin ma üle raudteetehastesse, kus kohtasin noori raudteetehnikuid, kelledest mõned hakkasid vähehaaval osa võtma põrandaalusest tööst. Massilised väljaastumised Peterburi, Obuhhovi ja Balti tehastes suurendasid revolutsiooniliste tööliste arvu Tallinnas.»¹

Mihhail Ivanovitš Kalinin hoolitses ka selle eest, et allutada oma mõjule võimalikult suurem hulk töölisi. Ta tahtis saavutada niisuguse olukorra, et igas ettevõttes oleksid omad ustavad inimesed, suuremates aga terved ringid.

Seniajani pole veel avastatud materjale, mis kinnitaksid juhtiva keskuse olemasolu Tallinnas tol ajal. Kuid võib öelda täiesti kindlalt, et niisugune keskus oli olemas. T. A. Slovatinskaja jutustab tollest ajajärgust:

«Tallinna sotsiaaldemokraatide organisatsioon oli paisunud suureks. See hõlmas eesrindlikke töölisi kui ka revolutsiooniliselt meelestatud haritlaskonda. 1902. aasta lõpuks oli Tallinnas juba olemas juhtiv organ. Mäletan hästi, kuidas nõupidamistel ettevõtete esindajatega, kui kerkisid üles uued ja keerulised küsimused, M. I. Kalinin lausus: «Hüva, me arutame selle läbi komitees.»»

Ja ka loogika ütleb, et Tallinnas pidi olema juhtiv keskus. Linnas leidis mitu marksistlikku ringi, M. I. Kalininil oli paljudes ettevõtetes ustavaid sõpru ja abilisi. Töö oli mitmekülgne: levitati «Iskrat», tehti propagandat tööliste hulgas, anti välja lendlehti. Kõike seda tööd tuli juhtida. Peale selle mõistis Kalinin kui kogunud revolutsionäär, et teda võidakse iga hetk areteerida: oli ta ju poliitiline valvealune. Järelikult ei tohtinud tema vahistamine poliitilist tööd Tallinnas peatada. See aga tähendas, et ustavatest ja teovõimsatest seltsimeestest koosnev juhtiv organ pidi olema. Järgnevad sündmused näitasid, et see just nii oligi: pärast M. I. Kalinini areteerimist jätkasid revolutsioonilist tööd Tallinnas tema õpilased, tema kasvatatud seltsimehed.

Marksistlike ringide loomisega ja hiljem juhtiva keskuse rajamisega pani Mihhail Ivanovitš bolševistlikule organisatsioonile kindla aluse. Sellel alusel kasvas, tugevnes ja karastus Eestimaa Kommunistlik Partei — tööliklassi avangard, töötajate tõeline organisaator.

¹ «Klassivõitlus» nr. 12, 1919.

Siinjuures ei saa märkimata jätta seda suurt abi, mida Peterburi sotsiaaldemokraatlik organisatsioon osutas Tallinnale. Selle organisatsiooni üks parem töötaja, putiilovlane M. I. Kalinin, oli esimene, kes hakkas Eestis arendama tõelist marksistlikku revolutsioonilist tegevust. Peterburi organisatsiooni kaudu astus Kalinin ühendusse «Iskraga» ja sellest peale hakkasid leninlikud ideed tungima eesti proletariaadi teadvusse. Peterburi organisatsioon jälgis raugematult töölisliikumist Tallinnas ja abistas oma esindajat M. I. Kalininit kirjanduse ja nõuannetega ning hektograafi saatmisega lendlehtede paljundamiseks. Tallinna külastasid Peterburi saadikud, tuues siia suure riskeerimise hinnaga marksistlikku kirjandust ja juhtnööre. Ühest niisugusest faktist jutustab tööline-revolutsionäär I. D. Ivanov:

«1902. aastal külastasin Mihhail Ivanovitši Tallinnas ja tõin talle keelatud kirjandust. Kogu öö ei saanud ma silma kinni. Ta küsitles Peterburi asjadest ja tutvustas mind olukorraga Tallinnas. Teisel päeval näitas Kalinin mulle linna ja viis mind kokku oma vanade sõpradega. Tuleb märkida, et enne Mihhail Ivanovitši tulekut Tallinna peaaegu mingisugust poliitilist tööd kohalike tööliste hulgas ei tehtud, ehkki Mihhail Ivanovitš põlnud siinses maapaos esimene pääsuke. Aga niipea kui Mihhail Ivanovitš ilmus Tallinna, otsis ta väljasaadetud seltsimehed üles ja lülitas nad sotsiaaldemokraatliku organisatsiooni töösse. Mihhail Ivanovitš seadis kiiresti sidemed jalule ja leidis iga seltsimehe jaoks huvitava vestlusaine: niiviisi õppis ta seltsimehi tundma, sidudes neid enda ja organisatsiooniga. Vestlustest seltsimeestega võis märgata, et Mihhail Ivanovitšil on kohalikus sotsiaaldemokraatlikus organisatsioonis suur autoriteet.»

Üleminek raudteetehastesse kergendas Mihhail Ivanovitšil sidepidamist Peterburiga, nagu ta seda lootiski. Kalinin külastas oma vanu organisatsioonikaaslasi, tegi nende seas poliitilist tööd ning tutvus ise revolutsioonilise võitluse kõigi uudiste ja järjekordsete ülesannetega.

Peterburi tööline Konstantin Bednjakov mäletab ühte sellist Mihhail Ivanovitši sõitu pealinna: «Uue, 1903. aasta vastuvõtuks kogunesid minu juurde 20—25 parteilast ja parteitut seltsimeest torutehasest. Mihhail Ivanovitš, kes eelmisel õhtul oli Tallinnast siia sõitnud, tuli ka koos ühe seltsimehega sellele koosviibimisele.

Teelauas ja õhtusöögi ajal vahetasid kokkutulnud elavalt arvamusi aktuaalsete poliitiliste päevaküsimuste üle, samuti puudutasid kirjanduslikke ja ajaloolisi teemasid.

Mihhail Ivanovitš võttis meie keskustelust elavalt osa ja oma repliikidega mitmesuguste meie poolt käsitletavate küsimuste kohta jättis teoorias väga tugeva inimese mulje. Mulle meenub, kuidas ta arvamuste vahetamisel oskas ajalooliste näidete varal selgitada isevalitsuse pidurdavat osa Venemaa arengus, riigivõimu progressiivsemate vormide paremust, proletariaadi revolutsioonilist osa jne.

Kõik jäid õhtuga rahule ja läksid erksas meeleolus hilja laiali, südames kindel usk tulevikku, millest meile oli kõnelnud Mihhail Ivanovitš.»

Saanud kätte vajaliku kirjanduse ja kohanud seltsimehi, lahkus Kalinin Peterburist.

Hoolimata rangest konspiratsioonist ei jäänud Mihhail Ivanovitši aktiivne revolutsiooniline tegevus tsaaripoliitseile märkamatuks. Eestimaa kubermangu sandarmivalitsus iseloomustas järgmiselt Mihhail Ivanovitši revolutsioonilist tegevust:

«Kalinin on üks silmapaistvamaid valitsusvastaste ideede propageerijaid ja keelatud kirjanduse levitajaid tööliste seas. Tal on laialdane tutvusring tööliste-mõttekaaslaste hulgas paljudes kohtades Venemaal. On põhjust oletamiseks, et ta on läbikäimises revolutsioonilise partei väljapaistvate esindajatega paljudes Vene linnades ning kirjavahetuses välismaaga.»¹

Tsaariohranka tugevdas Mihhail Ivanovitši järele valvet. 1903. aasta jaanuaris vahistati Kalinin provokaator Jankelsoni ettekande põhjal. Mihhail Ivanovitš oli koos Jankelsoniga töötanud Putilovi tehases Peterburis ja üksvahe isegi tema juures elanud. Kui Kalinin Peterburis 4. juulil 1899 areteeriti, vahistati ka mõlemad vennad Jankelsonid. Üks neist — argpüks ja äraostetav Nikolai — nõustus hakama äraandjaks. Kahjuks sai see avalikuks alles mõni aasta hiljem. 1902. aastal tuli Jankelson Tallinna. Mihhail Ivanovitš, kes Jankelsoni enne vahistamist hästi tundis, tõmbas ta tööle kaasa. Jankelson teadis Kalinini šifreeritud kirjavahetust «Iskraga» ja isegi seda, missuguses taskus Mihhail Ivanovitš kannab keelatud kirjandust; sellepärast

¹ Revolutsiooni Keskarhiiv, politseidepartemangu fond, eriosakond.

tormasid sandarmid areteerimisel otsekohe seinal rippuva pintsaku kallale ja hakkasid selle taskus sorima.

«Töötan nagu tavaliselt, seistes treipingi taga,» meenus Mihhail Ivanovitš hiljem, «kui korraga ilmuvad kaks sandarmit, teine teiselt poolt. Läbiotsimine. Olin kirjanduse just enne seda välja jaganud. Läksime minu juurde koju. Otsisid, otsisid, ei midagi erilist. Sidusid puntrasse poole-saja raamatu ümber, nõndanimetatud tendentslikke. Andsin neile isegi nõõri ja lina ning aitasin siduda, et neist ainult kiiremini lahti saada.

Noh, istub siis polkovnik laua äärde protokollile kirjutama.

Istub laua taga ja kirjutab. Äkki nagu kogemata avab laeka, seal aga on šiffer. See on kõige hukatuslikum. Samas on ka keelatud brošüürid.

Polkovnik on tulemustega rahul.

«Unustasin siia vaatamast ja siin nad ongi!»

Mul kargas hing täis. Võtsin lina ja nõõri tagasi. Käigeks seda ja teist! Siduge ise.»¹

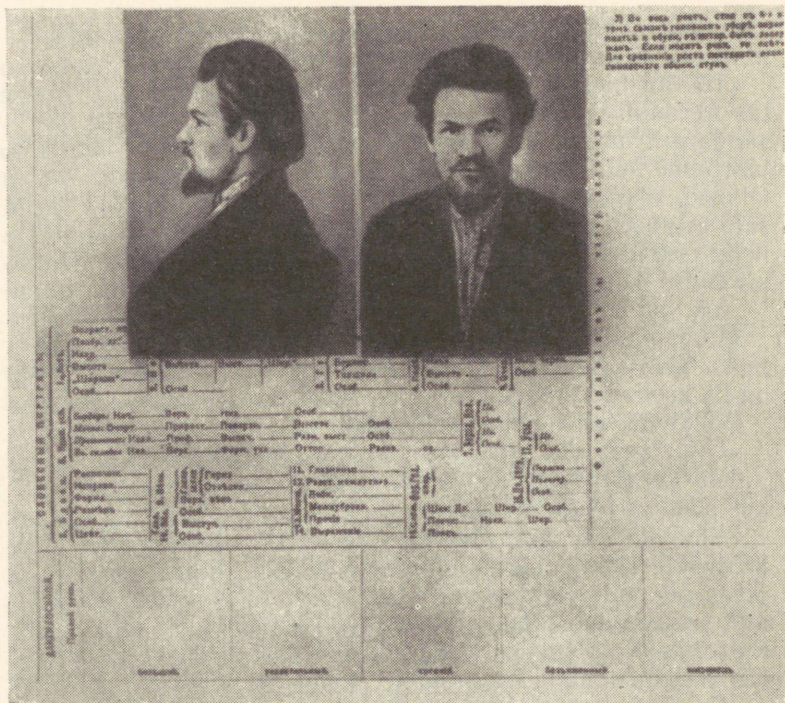
Läbiotsimisel leiti Mihhail Ivanovitši juurest keelatud brošüürid «Hodõnka» ja «Sotsialismi võit» ning šiffer. Ahju otsas oli pudel lämmastikhappega salakirja jaoks, sandarmid seda ei märganud. Ent kohtus figureeris see pudel asitõendina. Kahtlemata oli ka siin mängus provokaatori käsi, kes hiljem näitas ära pudeli asukoha, et teenida kannuseid. (Provokaator Nikolai Jankelson tapeti 1911. aastal Moskvast revolutsiooniliste tööliste poolt.)

Ajaleht «Iskra» paigutas 34. numbrisse rubriiki «Revolutsioonilise võitluse kroonika» järgmise teate: «**Tallinn**, 15. jaanuaril areteeriti kolmandat korda tööline Mihhail Kalinin.»

Koos Kalininiga võeti vahi alla Tiirvelt, Blumberg ja teised.

Mihhail Ivanovitši areteerimine kutsus tööliste hulgas esile sügava meelepaha. Nad olid tugevasti kiindunud Kalininisse ja tahtsid ükskõik mil viisil oma solidaarsust avaldada. Mihhail Ivanovitši vahistamise päeval pesi keegi tööline seks otstarbeks oma erepunase särgi ja riputas välja kuivama. Särk lipendas tuule käes nagu lipp. Korduva läbiotsimise pärast raudteetehastesse tulnud sandarm ei kannatanud välja ja käratas: «Kelle särk? Silmapilk ära koristada! Ma teile näitan!»

¹ «Четыре поколения». Нарвская застава, Издательство писателей в Ленинграде, 1933 г. Беседа с М. И. Калининым, lk. 164—169.



Этот документ, составленный в 1903 году, является одним из первых документов, в которых упоминается имя М. И. Калинина. Это свидетельствует о его участии в революционной деятельности того времени.

M. I. Kalinin pärast esimest areteerimist Tallinnas.
Peterburi Sandarmivalitsuse foto 1903. aastal.

Mitte ainult raudteetehastes, vaid kõigis Tallinna ettevõtetes oli jutuaineks suurepärase venelase, tulihingelise revolutsionääri Mihhail Kalinini areteerimine, kes elas vaid tööliste huvidele ega säästnud end töölisklassi õnne eest võideldes.

Kohe pärast areteerimist saadeti Kalinin Peterburi. 21. jaanuaril 1903 teatas Peterburi kubermangu sandarmivalitsuse ülem politseidepartemangu: «Täna sel kuupäeval toodi minule alluvasse asutusse Eestimaa kubermangu sandarmivalitsuse poolt vastavalt Teie ekstsellentsi telegrammile Tveri kubermangu Kortševi maakonna Troitsa küla talupoeg Mihhail Ivanovitš Kalinin ja saadeti edasiseks vahi all hoidmiseks Peterburi eeluurimise vanglasse.»¹ 27. jaa-

¹ Politseidepartemang VII, 1903, tmk. 72, 12. osa, 1. 5.

nuaril 1903 teatas Peterburi ohrankaosakond politseidepartemangule, et Peterburi ohrankaosakonna ülem pidas tarvilikuks M. I. Kalinini nimele saabuvate kirjade ja telegrammide konfiskeerimise Tallinna posti- ja telegraafikontoris.

Peterburi eeluurimisvangla, kuhu sattus Mihhail Ivanovitš, oli tulvil areteeritud revolutsionääre. Kord vanglas oli eriti vali. Mitmesuguste vahenditega — külatajatega kokusaamise ja raamatute üleandmise keelust kuni kartseri ja metsiku peksmiseni — püüdis vanglaülem vahistatuid alistumisele sundida.

Vaatamata raskustele ei katkestanud Kalinin revolutsioonilist tööd. Ta lõi ühenduse teiste poliitiliste vahialustega, seadis jalule sideme välismaailmaga. Ta võttis aktiivselt osa kuuepäevasest näljastreigist, mis korraldati protestiks vanglaülema irvituste vastu vahistatute õiguste üle. Näljastreik tähendas Kalininile üleviimist kõige hirmsamasse «Krestõ» vanglasse. Siin toideti vahistatuid äärmiselt halvasti, neid hoiti pimedais läppunud üksikkongides, lastes välja jalutama ainult veerand tunniks päevas. Raamatuid vahistatuile ei antud. Alalist inimväärikuse solvamist ja alandamist täiendati elajaliku peksmisega.

Kuid ka need talumatud tingimused ei suutnud murda kindla revolutsionääri tahet. Ta võttis osa poliitilistest vaidlustest ja vestlustest, kirjanduslike tööde arutlustest. «Mäletan,» jutustab vana Piiteri bolševik Sergei Malõšev, «meie koos seltsimees Kalinini ja teistega (kokku 5—8 inimest) moodustasime ringi ning läbi akende arutasime Tšernõševski raamatut «Mida teha?». Järgmisel päeval tegi Kalinin ettekande Gorki loomingust.»¹

Tallinna seltsimehed pidasid Mihhail Ivanovitšiga katkestamatult sidet. «Kuni ma Peterburis vanglas viibisin,» meenutab Kalinin, «ei unustanud mind Tallinn, varustades mind kogu aeg rahaga, mis postiga kohale saadeti. Seda korraldas Tatjana Aleksandrovna Slovatsinskaja.»² Treial Pärdi jutustab, et raudteetehaste töölised kogusid suure vaimustusega raha Kalininile saatmiseks. Seejuures tuli korjajatel pidada äärmist konspiratiivsust, kuna sandarmid ja politseinuhid intensiivistasid jälitamist Tallinna ettevõtetes.

¹ Сергей Малышев, Встречи с Лениным, Партиздат, 1933, lk. 9.

² М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» nr. 3, 1921, lk. 241—244.

Distsipliin vanglas muutus järjest karmimaks. Ilma vähe-
magi põhjusega vangide poolt korraldas vanglaülem 11.
juunil 1903 poliitilistele vangidele, keda peeti «Krestõ»
vanglas eriarvel, julma peksmise. Eelnevalt kõrvalda-
sid valvurid kõik lauad, taburetid ja muud esemed, mil-
lega oleks võidud end kaitsta. Siis algas elajalik vägivalat-
semine.

Mihhail Ivanovitš kirjeldab seda metsikut peksmist järg-
miselt:

«Lõunast saadik kostab ebamäärast kisa; mööda treppe
veetakse kedagi, trepiastmel kajavad sammud. Hakkasime
kisama, vastu uksi taguma... Kuuleme igas kambris are-
nevat võitlust, seejärel kaob inimene. Lõpuks märkan, et
olen jäänud üksinda karjuma. Istun aknal, hoian võrest
kinni — raam lendas juba ammu eest — ja karjun. Sisse
tormab kaheksa valvurit vanglaülemaga eesotsas, haaravad
mind kinni ja hakkavad peksma üle kogu keha, sõna tõsi-
ses mõttes nagu vartadega: taovad jalgade ja rusikatega,
vastu külgi ja vastu pead. Ühe sõnaga, ainustki tervet kohta
ei jäänud järele. Vanglaülem aga vaatab pealt ja parastab:
«Seda neile lurjustele tarvis. Ma neile näitan revolutsioo-
ni!» Peksid vaeseomaks... Kuid peab ütleva, et kui nad
järjega minu juurde jõudsid, olid nad enne läbi peksnud
40 inimest, seepärast ei viitsinud nad minuga enam kuigi
kaua jännata, klobisid umbes kümme minutit, seejärel tõm-
basid hullusärgi selga, sidusid kõvasti kinni ja viskasid
uksest välja.»¹

Palju aastaid hiljem, esinedes 1935. aasta novembris
Kremlis oma 60. sünnipäeval Lenini ordeni saamise puhul,
meenutas M. I. Kalinin seda juhtumit. Ta ütles: «Igast
tuhandest inimesest ainult üks elab 60 aastat vanaks, aga
bolševikest, põrandaalustest, tõenäoliselt ainult üks iga
kümne tuhande kohta. Bolševikke kiusati jõhkralt taga, nad
kannatasid palju ning olid üldiselt palju halvemini materi-
aalselt kindlustatud kui keskmised töölised. See kõik loo-
mulikult lühendab nende eluiga. Järelikult see, kes on saa-
vutanud niisuguse vanusemäära, osutub erakordselt õnneli-
kuks. Ning niisuguseks õnnelikuks osutun ka mina.

Minu elus oli selline juhtum. 1903. aastal istusin kinni.
Minu kong asus viiendal korrusel. Alaliste demonstratsioo-
nide pärast viidi mind üle alumisele korrusele. Päeval

¹ Михаил Иванович Калинин, Госиздат, 1925, lk. 21—22.

pärast minu üleviimist korraldati aga meie peksmine; pek-
suga alustati just ülevalt, viiendalt korruselt. Pekstud selt-
simeestest surid mõned varsti pärast seda, kes poole aasta,
kes aasta pärast. Mind aga peksti 41-sena ja vaat ma
jään ellu. Niisugune on juhus. Kui nii võib öelda — inimesel
veab... Kui mind oleks pekstud esimesena, siis vaevalt
ma oleksin selle üle elanud. Vaadake, missuguseid juhu-
seid tuli bolševikel läbi elada minevikus.»¹

Säärane metsik omavoli, mida teostati vangide kallal
«Krestõs», kutsus Peterburis esile tormilisi proteste. Vene-
maa Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei Keskkomitee
laskis välja eriproklamatsiooni, milles paljastati vägival-
latsemist ja poliitvangide barbaarset peksmist, mida orga-
niseerivad määratsevad vanglaülemad.

1903. aasta juuli teisel poolel kutsuti Mihhail Ivanoviõtš
Kalinin ootamatult ohrankaosakonda, kus talle tehti ette-
panek lahkuda Peterburist kahekümne nelja tunni jooksul
ja sõita Tallinna. 23. juulil 1903 oli Kalinin juba Tallinnas.

M. I. Kalinin asus elama viletsasse keldrikorterisse Küti
tänaval. Sisustus oli enam kui tagasihoidlik: raudvoodi,
tool ja laud. Maja ees laius avar väljak. Töölised naljata-
sid, et Kalinin oli endale meelega valinud korteri «muga-
vustega»: ta võis õigeaegselt märgata kutsumata külalise
— politsei tulekut.

Raudteetehastesse uuesti tagasi minna osutus võimatuks
ja M. I. Kalinin asus tööle «Voltasse».

Kalinini seitsmekuine eemalolek oli heaks tuleprooviks
tema poolt juhitava organisatsiooni tuumikule. See proov
näitas, et M. I. Kalinin polnud asjata Tallinnas töötanud,
polnud asjata teinud revolutsioonilist propagandat ja või-
delnud leninlike põhimõtete eest.

M. I. Kalinini poolt Tallinnas alustatud revolutsiooniline
töö ei soikunud ka pärast tema areteerimist. Kalinini raja-
tud sotsiaaldemokraatlik organisatsioon jätkas julgesti ja
väsimatult eesti tööliste kasvatamist leninlike ideede vai-
mus. Revolutsiooniline liikumine haaras kord-korralt kõik
Tallinna ettevõtted ja levis ka teistesse linnadesse. M. I.
Kalinini poolt kasvatatud kohalikud revolutsionäärid jätkasid
revolutsioonilist tegevust, andsid välja lendlehti. Revo-
lutsioonilise agitatsiooni mõju haaras üha suurema arvu
töölisi.

¹ «Правда», 22. novembril 1935.

Revolutsioonilise töö jätkamine Tallinnas ka pärast M. I. Kalinini areteerimist tõendab kõige veenvamalt, kui kindel ja monoliitne, tõeliselt revolutsiooniline oli Eestis loodud organisatsioon. See tõendab veel kord hea keskuse olemasolu, kes suutis kiiresti haarata juhtimise ja jätkata revolutsioonilist võitlust.

Inimesed viisid edasi Kalinini alustatud tööd, ei kartnud ähvardusi ega areteerimisi, löid tagasi iga liiki oportunistide kallaletunge, kes nägid Kalinini pooldajais oma leppimatuid vastaseid.

Revolutsioonilise töö jätkamisest kõneleb ka see asjaolu, et Tallinnas ilmusid korrapäraselt revolutsioonilised lendlehed. 3. mail 1903 teatas Tallinna politseimeister Eestimaa kubermangu vanemale vabrikuinspektorile, et eelmisel ööl oli sotsialistliku sisuga hektografeeritud lendlehti leitud teel «Dvigateli» tehasesse 64 eksemplari, Kopli teel 18 eksemplari, Brockhauseni veski värava vahelt 1 eksemplar, kaupmees Hamini maja juurest 2 eksemplari, Kopli heinamaalt 5 eksemplari jne.

Lendleht kirjutas võitluse ja töö pühast 1. maist. Selles selgitati, et sel päeval lehivad kogu maailmas võitluslipud proletariaadi ühinenud armee kohal, kõlavad laulud ja peetakse kõnesid, mis demonstreerivad vaenlastele töölisklassi jõudu ja võimsust. Lendleht kinnitas, et 1903. aasta 1. mai pühal ei jää Venemaa proletariaat passiivseks pealtvaatajaks. Paljudes Vene linnades: Peterburis, Moskvast, Kiievis, Harkovis ja tööstuskeskustes, kõikjal, kus leidub töölisklassi teadlikke ja organiseeritud esindajaid, pühitsetakse seda päeva mitmesugusel viisil: töö katkestamisega, tänavademonstratsioonidega, tööliiskooosolekutega, tööliste nõudmiste esitamisega vabrikuomanikele.

Edasi pöördus lendleht otsese üleskutsega Tallinna tööliste poole. Ta valgustas üksikasjaliselt Tallinna tööliste viletsat olukorda: kolmeteistkümneturniline tööpäev, näljapalk, rämpased, kitsad korterid, ülemuste häbematus ja omavoli, 300 töölise vallandamine «Dvigatelis». Lendleht kutsus üles mitte halisema, vaid ühinema, organiseerima ringe, abistamiskassasid, raamatukogusid, korraldama ühiseid lugemisi ja oma vajaduste arutlusi, protesteerima omavoli vastu, nõudma vihatud meistrite vallandamist.

Lendleht loetles peamised nõuded, mille eest tuleb võidelda: kaheksaturniline tööpäev, palga tõstmine, koosolekute-, ühingute-, streigi-, sõna- ja trükivabadus, abistamis-

kassade asutamine, pensionikassad vanade tööliste jaoks, kohustuslik kindlustus töötaoleku ja õnnetusjuhtumite puhuks.

Revolutsioonilisi lendlehti levitati ka teistes Eesti linnades, mis kõneles revolutsioonilise liikumise laienemisest. Ühest sellisest faktist teatab ajaleht «Iskra» nr. 41 1. juunist 1903: «Tartu. 1. maj eel levitati eestikeelseid lendlehti. Selle tagajärjeks olid läbiotsimised ja areteerimised. On teada järgmiste vahistatute nimed: vennad Roždestvenskid, Sergovski.»

M. I. Kalinini loodud marksistlik organisatsioon tegi tema äraolekul katsumused auga läbi, jätkates julgelt ning järjekindlalt revolutsioonilist tööd eesti töötajate hulgas.

Kohe pärast tagasitulekut Tallinna lülitus Kalinin revolutsioonilisse tegevusse. Mihhail Ivanovitši ei kohutanud tugevnenud järelevalve. Suurendanud veelgi konspiratsiooni, laiendas Kalinin oma sidemeid, tõmmates kaasa uusi seltsimehi ja uuendades kirjavahetust välismaal asuva keskusega.

«Pärast vanglat saadeti mind uuesti Tallinna,» kirjutas M. I. Kalinin oma mälestustes. «Revolutsiooniline töö oli seal kogu aja tugevnenud. Meil juba kujunes välja alatine side välismaaga; peaaegu korrapäraselt saime sealt «Iskrat», «Revoljutsionnaja Rossijat» ja teisi väljaandeid. Astusime ühendusse polkudega, keda varustasime kirjandusega. Aktiivseid töötajaid oli kujunenud võrdlemisi palju... Inimesed tegutsesid üha julgemalt ja energilisemalt. Kahjuks ei mäleta enam ladujate ja terve rea teiste eesti tööliste nimesid.»¹

Vanad töölisel mäletavad, kuidas M. I. Kalinin oma revolutsioonilist tööd korraldas. Rühma liikmed kutsus ta 2—3 korda kuus pühapäeviti kokku. Oli välja töötatud range konspiratsiooni reeglid. Inimesed kogunesid kahe-kolme-kaupa Pärnu maanteele, raudtee ülesõidukohale. Sealt mindi Ülemiste järve äärde metsa.

Vesteldi peamiselt poliitilistel teemadel. M. I. Kalinin jutustas asjalikult ja arusaadavalt sellest, mida sotsiaaldemokraadid taotleavad. Ta kõneles, et Lenin oli teinud sotsiaaldemokraatidele ülesandeks toetada tööliklassi tema vabadusvõitluses: arendada tööliste klassiteadlikkust, aidata

¹ М. И. Калинин, Пребывание в Ревеле, «Пролетарская революция» нр. 3, 1921, lk. 241—244.

kaasa nende organiseerimisele, näidata neile kätte võitlus-ülesanded ja -eesmärgid. Kalinin rõhutas alati, et töölistel tuleb pidada poliitilist võitlust, et tööliste vabastamine on tööliste endi asi. M. I. Kalinin näitas, et Lenin ja sotsiaaldemokraadid võitlevad selle eest, et kaotada rõhumine ja omavoli, et kätte võita üldine ja otsene valimisõigus ilma usu ja rahvuse vahel vahet tegemata, koosolekute-, ühingu-, streigi- ja trükivabadus, seisuste kaotamine ja kodanike täielik võrdsus kohtu ees.

Üksikasjalisemalt peatus Mihhail Ivanovitš Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei nõudmistel tööliküsimuste osas: kaheksatunniline tööpäev, ületundide eest tasu maksmine, alla viieteistkümne aastaste töökeeld, pühapäevase puhkuse kehtestamine; keelata ära palga maksmine kaupadega, vähendada töölistelt võetavat trahvi, anda töölistele arstiabi vabrikuomanike kulul jne.

Mihhail Ivanovitš Kalinin õpetas alati, et tööliste kõige õelama vaenlase — tsaari-isevalitsuse kukutajaks on hästi organiseeritud tööliklass, esmajärjekorras vene proletariaat, kes on kõige arvukam ja monoliitsem. Seepärast peavad kõigist teistest rahvustest tööliselised koonduma vene tööliklassi ümber ja toetama aktiivselt tema revolutsioonilisi väljaastumisi.

Pikalt ja soojasõnaliselt rääkis Kalinin Vladimir Iljitš Leninist. Kalininilt kuulsid Tallinna tööliselised revolutsiooni suurest juhust, sellest, kui mitu korda on Iljitš kinni istunud, kuidas ta ka vanglas jätkas ennastsalgavat tööd, kuidas Leninil õnnestus korraldada ajalehe «Iskra» väljaandmist välismaal.

Kalinin pööras suurt tähelepanu revolutsioonilisele tööle Tallinna garnisonis. Tol ajal paiknesid Tallinnas 89. Belomorski, 90. Oneega ja 91. Dvinaa jalaväepolk ning mereväebaas, mis kõik olid komplekteeritud eilsete talupoegade ja töölistega. Mihhail Ivanovitš vestles sõbralikult ning südamlikult soldatite ja madrustega ning läkitas ustavate inimeste kaudu väeosadele marksistlikku kirjandust. Endine Tallinna ekipaaži madrus, pärastine tööline torutehases meenutab, kuidas M. I. Kalinin talt üksikasjaliselt pärinud mee'elolu kohta madruste seas, elust laeval ja võimalustest teha nende hulgas revolutsioonilist tööd. Vana bolševik Kochberg jutustab, et pärast sõjaväkke mobiliseerimist tuli tal koos rühma teiste noorsõduritega sõita Peterburist Tallinna. Putilovi tehase sotsiaaldemokraatlik organisatsioon,



M. I. Kalinin Petrogradi Linnaduuma ülemena oma tööruumis
1918. aastal.

kuhu Kochberg kuulus, saanud sellest teada, tegi talle ülesandeks astuda otsekohe pärast kohalejõudmist ühendusse Kalininiga ja lülituda kohapeal revolutsioonilisse töösse.

Hiljutij avastati arhiivimaterjali hulgast Kalinini ringi kuuluva Deškini toimik, keda süüdistati valitsusvastase kirjanduse levitamises. Juurdlusmaterjalis märgitakse, et M. I. Kalinin on püüdnud teha aktiivset revolutsioonilist tööd Tallinna garnisoni soldatite hulgas.

Huvitavast ja väga tähtsast faktist, mis kõneleb M. I. Kalinini mitmekülgsest tegevusest Tallinna garnisoni vägedes, teatas «Iskra'le» ajalehe Peterburi organisatsioon.

«August teeb ettepaneku ära kasutada ristlejal «Bajan» Toulonis viibiva Anton Dimitrijevitši, kes töötab masina-ruumis (August vastutab tema eest) ja kes nõustus toimetama Kroonlinna 2—3 puuda kirjandust; lahkub Toulonist 3—4 nädala pärast, Dimitrijevitši parool: «Kalininilt!».»¹

Arvatavasti teenis Anton Dimitrijevitš laevastikus Tallinnas, kus M. I. Kalinin temaga tutvus. Hiljem sõitsid vene meremehed Touloni (Prantsusmaal), et seal ehitatud ristleja «Bajan» ära tuua. Nende hulgas oli ka Dimitrijevitš. Seni pole suudetud kindlaks teha, kas tollal õnnestus temaga kontakti astuda, kuid on olemas fakte, mis tõendavad, et M. I. Kalininile ustavate meremeeste kaudu toimetati välismaalt revolutsioonilist kirjandust Venemaale; sellest räägib ka N. K. Krupskaja oma mälestustes.

Kalinini suur teene seisab selles, et ta lammutas müüri, mis eraldas sõdurite hulki välismaailmast ja riigis toimivaist sündmustest, ning mõistis väga keerulise olukorra tingimustes nende ette seada poliitilised ülesanded, mis tuli sotsiaaldemokraatial lahendada. On iseloomustav, et Tallinna tööliste revolutsiooniliste väljaastumiste mahasurumisel 1905. aastal ei pidanud Eestimaa kuberner kohalikkude garnisoni küllalt ustavaks ja laskis kohale tuua sõjaväeosad siseriigist.

Revolutsioonile eelnesid suured sündmused kogu maal.

1900.—1903. aastal revolutsiooniline liikumine kasvas ja laienes. Tööstuskriisi tagajärjel suletud suur- ja väikeettevõtete arv ulatus kuni kolme tuhandeni; üle 100 000 tööliste heideti tänavale; töötasu langes järsult. Isegi need tähtsusetud järeleandmised, mida tööliste kapitalistide käest olid välja kiskunud, võeti kapitalistide poolt tagasi. Kõik see

¹ Marksismi-leninismi Instituudi arhiiv, tmk. 1426, 1. 15.

hoogustas tööliste võitlust, mille iseloom muutus üha revolutsioonilisemaks; majanduslike streikide asemele tulid poliitilised streigid ja demonstratsioonid, kus nõuti demokraatlikke vabadusi ja tsaari-isevalitsuse kukutamist. Streigid muutusid veristeks kokkupõrgeteks tööliste ja sõjaväe vahel. Suured streigid toimusid Peterburis, Batumis, Rostovis Doni ääres, Bakuus, Tifliisis, Odessas, Kiievis. Venemaa tööliklass astus revolutsioonilisse võitlusse tsaarivalitsusega. Liikumine haaras kaasa ka talupojad. Tööliste revolutsiooniline võitlus hoogustas ka üliõpilaste opositsioonilist liikumist.

Venemaal oli puhkemas revolutsioon.

1903. aasta juulis toimus meie partei elus ja töölisliikumise arenemises erakordse tähtsusega sündmus — Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei (VSDTP) II kongress. Nagu märkis V. I. Lenin, seisis kongressi peamine ülesanne «tõelise partei loomises «Iskra» poolt esitatud ja väljatöötatud põhimõttelistel ja organisatsioonilistel alustel».¹

Lenini «Iskra» ja tema kohapealsed esindajad tegid partei II kongressi ettevalmistamisel ära suure töö. Samm-sammult selgitas Vladimir Iljitš Lenin «Iskras» uut tüüpi marksistliku partei struktuuri põhimõtteid, tema eesmärki, ülesandeid ja taktikat. Veel enne partei II kongressi rajatud «Iskralaste» organisatsioon kujutas endast 1902.—1903. aastal suurt jõudu, ehkki ta oli teatud määral killustatud ja puudulikult ühendatud. Partei II kongressi ettevalmistamisel etendas «Iskra» partei kollektiivse organisatori osa. Nii tuli Kalininil kui «Iskra» esindajal lahendada Tallinnas suur ja raske ülesanne: levitada ajalehte, olla kirjasaatja, koondada enda ümber sotsiaaldemokraatlikud jõud ja võidelda leninlike põhimõtete eest.

Kongressil võeti vastu partei programm ja põhikiri ning loodi partei juhtivad keskorganid. Kongress kuulutas «Iskra» oma keskhäälekandjaks ja andis ajalehe töö kohta kõrge hinnangu. Ent ebakindlad iskralased (Martov, Potresov, Axelrod, Zassulitš) ütlesid kindlatest iskralastest lahti ja liitusid avalike oportunistidega, et võidelda «Iskra» leninliku suuna vastu. Plehhanovi abiga, kes kongressil küll kaitses Lenini joont, ehkki mitte alati järjekindlalt, ja pärast kongressi läks avalikult üle menševike poole, haa-

¹ V. I. L e n i n, Teosed, 7. kd., lk. 193.

rasid menševikud «Iskra» enda kätte. Seoses sellega pidi Lenin toimetuse koosseisust lahkuma ja alates 52-st numbrist muutus «Iskra» menševike fraktsiooni häälekandjaks.

Niisiis kujunes II kongressil Lenini ümber uut tüüpi marksistlik partei. Alates II kongressist esinevad bolševikud kui iseseisev jõud, ehkki nad veel aastaiks jäävad formaalselt VSDTP ühise lipu alla.

VSDTP II kongressil oli määratu suur tähtsus. Kongressil loodi tõeline Venemaa marksistlik partei, mis rajanes V. I. Lenini poolt esile toodud ja välja töötatud ideelistel ja organisatsioonilistel alustel. VSDTP II kongress oli pöördepunktiks rahvusvahelise töölisliikumise ajaloos.

Pärast II kongressi teravnes parteisisene võitlus. Uued oportunistid — menševikud, kelle ninameesteks olid Martov, Trotski ja Axelrod, püüdsid kongressi otsuseid nurja ajada. Lenini väljenduse järgi valisid nad «kogu parteitöö desorganiseerimise, asja nurjaajamise, kõige ja kõigi pidurdamise» taktika. Menševikud lähenesid ökonomistidele ja asusid parteis nende kohale. Organisatsioonilistes küsimustes astusid menševikud välja leninlikku tüüpi revolutsioonilise võitluspartei vastu, olid laialivalguva, organiseerimatu, hvostistliku partei poolt. See nõudis bolševikelt kõigi jõudude pingutamist, oli vaja võtta lõhestamispoliitikat teostavalt menševikelt relvad, teha ettevalmistusi III kongressi kokkukutsumiseks ja ajalehe «Vperjod» väljaandmiseks.

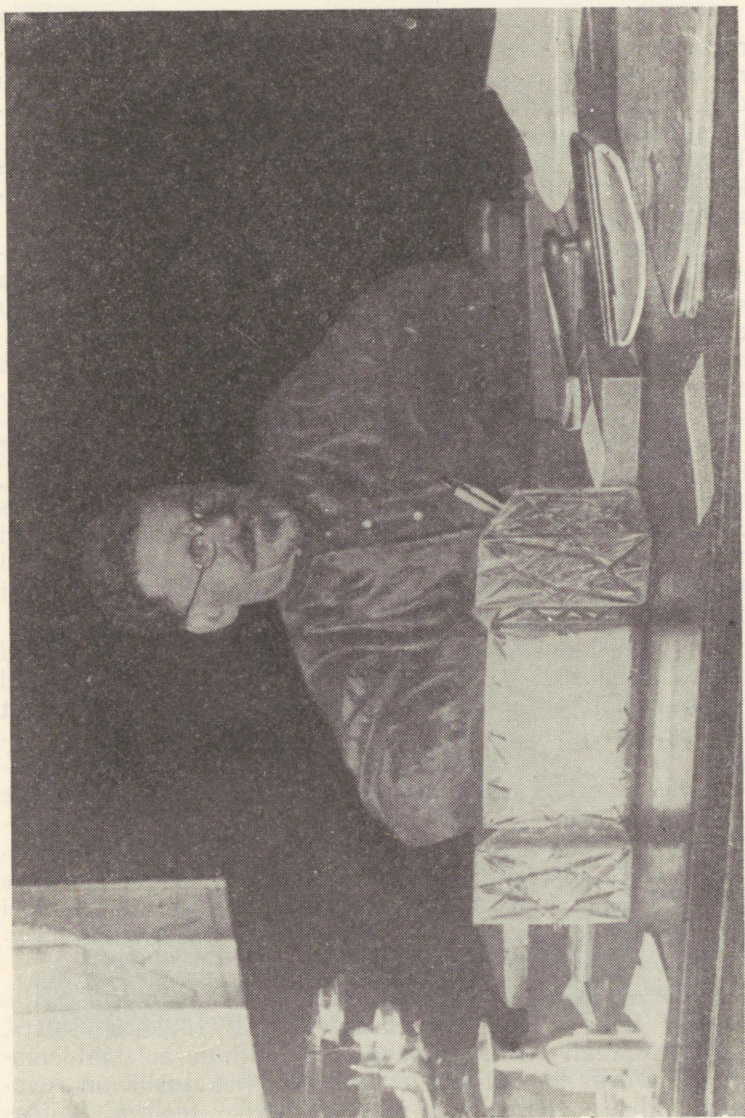
Nendest suurtest sündmustest, mis toimusid riigi ja partei elus, jõudsid Tallinnani kaugeltki mitte täielikud teated. Mihhail Ivanovitš kippus teise, mõnda suuremasse linna, et olla sündmuste keskuses, et võtta vahetult osa revolutsioonist ning toetada sõna ja teoga leninlikke, bolševistlikke põhimõtteid.

1903. aasta septembris esines M. I. Kalinin palvega lubada tal Tallinnast lahkuda. Et oleks mingisugune põhjus, kirjutas Mihhail Ivanovitš, et teda ähvardab dekvalifikatsioonioht kutse alal (montaažitreial).

Ent see katse ebaõnnestus. Tema palvekirjale vastas Eestimaa kuberner:

«... Kalinin, keda süüdistatakse riiklikus kuriteos, on antud politseivalve alla, kuni Peterburi sandarmivalitsus juurdluse tema asjus lõpetab, mistõttu minu arvates ei tule tähendatud palvet rahuldada.»¹

¹ К. Бортник, К биографии тов. М. И. Калинина, «Красная летопись» nr. 1, 1936.



M. I. Kalinin Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee esimehena 1919. aastal.

M. I. Kalinin jäi edasi Tallinna ja jätkas siin väsimatult revolutsioonilist tegevust. Ta kuulus niisuguste tööliste-eesrindlaste hulka, kes, nagu kirjutas Lenin, said aru tugeva distsipliini ja tugeva partei vajadusest ega tahtnudki kuuluda parteisse ilma osavõtuta organisatsiooni tööst... Tagasihoidlik majake linnaserval, Küti tänaval, muutus keskuseks, mille ümber koondusid revolutsioonilised sotsiaaldemokraadid.

«Mihhail Ivanovitši juures käis rohkesti rahvast,» meenutab Nikolai Pilv. «Käisid töölised, tulid üliõpilased ja sõdurid. Kõiki võttis ta vastu lahkelt ja südamlikult, nagu tubli, hea õpetaja. Kuid menševikega oli ta järsk ja leppimatu. «Vaata, mis nad soovivad!» rääkis ta kord. «Täna astun parteisse, homme aga lahkun, kui tunnen, et jalgealune kuumaks läheb. Ei mingisugust distsipliini. Tahan — töötan, tahan — ei tööta. Sissesõiduhoov, mitte aga partei! Kui me juba oma organisatsiooni nimetasime töölisteparteiks, siis ka tuleb tööliklassi huvide eest nagu kord ja kohus võidelda. Distsipliin tuleb jalule seada ja töötada, käsi rüppe panemata. Vangimaja ja Siberit ei tule karta. Kui astud parteisse, tead ju, kuhu astud, jää sinna alati, nii headel kui halbadel päevadel.»»

Nagu võiski oodata, läksid Tallinnas Bernsteini pooldajad otsekohe menševike poole üle. Need inimesed, kes jälgisid revolutsioonilist liikumist kõrvalt, kes kelkisid sellega, et olid palju julgenud, kuid kes midagi ära ei teinud, et marksismi praktikas rakendada, olid täiesti loomulikult distsipliini vastu parteis ega pooldanud partei põhikirja esimese paragrahvi Lenini formuleeringut, mis nõudis isiklikku osavõttu partei ühe organisatsiooni tööst. Säärastele «inimestele, kes on harjunud perekondlik-ringiliku obloomovluse avara hommikukuu ja tuhvlitega, näib vormiline põhikiri nii ahtana, kitsana ja koormavana, nii madalana, bürookraatlikuna ja pärisorjuslikuna...»¹

M. I. Kalinin astus energiliselt menševike vastu välja. Saanud kätte Lenini «Jutustuse VSDTP II kongressist», hakkas Mihhail Ivanovitš selgitama Tallinna sotsiaaldemokraatliku organisatsiooni liikmeile, kui hukatuslik on revolutsioonilisele tööliikumisele menševike teooria, kaitses järjekindlalt Lenini positsioone ja propageeris neid kui ainuõigeid ja eksimatuid tööliklassi partei jaoks.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 7. kd., lk. 359.

«Leninil on õigus!» lausus ta veendunult ringi liikmeile ühel vestlusel. «Partei on tugev ainult siis, kui ta on hästi organiseeritud, distsiplineeritud, kui temas ei ole kaasa-
jooksjaid ja pugejaid, vaid ausad, ustavad, kartmatud revolutsionäärid, kes tööliste ürituse eest on valmis lõpuni võitlema.»

Tänu M. I. Kalinini jõupingutustele kujunes Tallinna organisatsioonis küllaltki tugev kondikava bolševikest-leninlastest, kes olid ette valmistatud selleks, et viia töö-
lisi enda järel ja võidelda menševike kahjustavate teooriate vastu.

M. I. Kalinini teistkordne viibimine Tallinnas kujunes lühiajaliseks. 4. veebruaril 1904 vahistati Mihhail Ivanovitš «Volta» kontoris. Talle loeti ette kogu ta revolutsiooniline tegevus Peterburis, Tifliisis ja Tallinnas. «Kõige kõrgema käsul» määrati Kalinin asumisele Ida-Siberisse neljaks aastaks ja politsei avaliku valve alla. Hiljem asendati Siber Olonetsi kubermanguga, kuna alanud Vene-Jaapani sõja tõttu oli raudtee läbi Siberi Kaug-Itta saadeta-
tava sõjaväe veoga üle koormatud. 20. märtsil 1904 teatas Eestimaa kuberner Olonetsi kubernerile:

«... Talupoeg Mihhail Ivanovitš Kalinin on riikliku kuriteo pärast mõistetud neljaks aastaks asumisele Ida-Siberisse ja politsei avaliku valve alla, kusjuures tähendatud karistumääraga lõpetatakse ka teine juurdlus Kalinini suhtes, mida tema kohta toimetas Tifliisi kubermangu sandarmivalitsus.»

Märkinud ära M. I. Kalinini kuuluvuse «kuritahtliku» «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liidu» ridadesse, lõpetas Eestimaa kuberner:

«Praegu aga kõige kõrgema korralduse põhjal 11. veebruarist käesolevast aastast iga liiki vahialuste Ida-Siberisse väljasaatmise seismapanemise kohta, samuti sise- ja kohtuministriga kooskõlastatud otsuse alusel tuleb talupoeg Mihhail Kalinin saata talle määratud tähtjaks asumisele politsei avaliku valve alla Ida-Siberi asemel Teile usaldatud kubermangu.»¹

Kogemused olid õpetanud M. I. Kalininit, et revolutsionäär peab kõigeiks valmis olema, et teda võib alati tabada areteerimine või väljasaatmine, kuid selle all ei tohi kannatada revolutsiooniline tegevus. Mihhail Ivanovitš oli

¹ П. Буткевич, М. И. Калинин в Олонецкой ссылке, Сборник «1905 год в Карелии», Петрозаводск, 1926.

oma seltsimehi õpetanud iseseisvalt tegutsema kõige kee-
rulisemais tingimustes.

Pärast Mihhail Ivanovitši areteerimist õnnestus Tal-
linna revolutsionäaridel temaga siiski kokku saada.
Kokkusaamisele läks T. A. Slovatsinskaja, kes jutustab
sellest:

«Mäletan seda käiku politseijaoskonda, nagu oleks see
toimunud täna. Oli hiline külm õhtupoolik. Merelt puhus
vinge tuul. . . Ongi trepp, kuhu on plaanitud kokkusaa-
mine. Tuli Kalinin. Ta oli rahulik ning teatas mulle, et ta
saadetakse asumisele. Ta oskas mulle edasi anda vaja-
likke juhendeid, teateid ja aadresse.»

30. märtsil 1904 asus M. I. Kalinin teele. Nelikümmend
seitse päeva kestis see pikk ja vaevaline teekond. Kalinin
elas pingerikast elu. Teel ja peatustel, vanglas ja tapi-
punktides jäi ta ikka samaks sirgjooneliseks ja painduma-
tuks revolutsionäariks.

16. mail 1904 jõudis Mihhail Ivanovitš Povenetsi, väik-
sesse kolkatagusesse linnakesse, mille kohta ütles rahva-
suu: «Kus on maailma ots, seal asub Povenets.» Ent
kuberner ei tahtnud poliitilisi vange isegi sellesse linna
jätta: ta paigutas nad kõige mahajäänud küladesse,
et neid välismaailmast ja poliitilisest elust igati isoleerida.
Tungivate taotluste tulemusena, kusjuures rõhutati treia-
lile vastava tööala puudumist külades, jäeti Kalinin Pove-
netsi. Ta asus pealelööjana sepapajasse tööle. Hommikust
kuni õhtuni pidi Mihhail Ivanovitš taguma raske vasaraga,
kuid teenis nii vähe, et seda ei jätkunud isegi leiva ostmi-
seks. Et kuidagiviisi ära elada, tuli Kalininil kodus mak-
suinspektori pabereid ümber kirjutada. Iga poogna eest
maksis inspektor 6 kopikat.

Pidi olema tõeline revolutsionäär, inimene tugeva tahte-
jõuga ja kõige õilsama iseloomuga, et niisugustes tingi-
mustes veel näpistada aega revolutsiooni suure ürituse
jaoks. Kalinin oli selline revolutsionäär. Kohaliku elaniku
Avdotja Rodionovna Juškova tillukesse elutuppa tulid kokku
sotsiaaldemokraadid, veendunud iskralasena astus Kalinin
üles leninlike ideede kaitseks, paljastades menševikke ja
esseere.

Isegi siit kaugest Povenetsist viisid Tallinna tugevad nii-
did. Tuhandete kilomeetrite tagant, kurnatud tööst ja puudu-
sest, pidas Mihhail Ivanovitš kirjavahetust Tallinna seltsi-
meestega, rõõmustades nende edasijõudmise üle ja kaasa



M. I. Kalinin oma sünnikohas Verhnjaja Troitsas 1923. aastal.

tundes nende ebaõnnestumistele. Kõigist raskustest hoolimata säilitas ta sidemed Tallinna organisatsiooniga.

«Mihhail Ivanovitš kirjutas meile sageli Povenetsist,» meenutab Tatjana Aleksandrovna Slovatinskaja. «Teda huvitas meie töö, ta mainis isikuid, kellega pidime tingimata ühendusse astuma, kelle eest hoolitsema, keda abistama. . . Kogu oma asumisel viibimise aja oli ta meiega tihedas kontaktis.» Kui mõelda tema raskele kehalisele tööle päeval ja ümberkirjutamistöole öösel, salajase kirjavahetuse keerulisusele, saab mõistetavaks, milliseid tohutuid jõupingutusi nõudis M. I. Kalininilt see ühendusepidamine.

Kui Tallinnas sai teatavaks Mihhail Ivanovitši raske olukord, tegid töölised kõik, mis suutsid, et tema elu kuidagi leevendada. Nagu varemgi, nii korjasid nad ka nüüd suure saladuse katte all raha ja saatsid kaugesse Povenetsi. Peale selle muretsesid töölised Mihhail Ivanovitšile soojad rõivad ja lukksepa-tööriistad. Korrapäraselt läkitasid nad talle ajalehti ja raamatuid.

Ent kõige suuremat rõõmu tundis M. I. Kalinin kuulda saades, et Tallinna bolševistlik organisatsioon kasvab,

tugevneb, kogub jõudu ja kaitseb leninlikke seisukohti men-
ševike kallaletungide vastu.

Suurt abi osutas endiselt Tallinnale Peterburi organisat-
sioon. Kalinini antud aadresside järgi saadi kirjandust,
juhendeid ja isegi relvi.

Tallinna bolševistlik organisatsioon, saades juhendeid
Peterburi sotsiaaldemokraatliku organisatsiooni kaudu ja
M. I. Kalinini käest, jätkas oma tegevust. On rohkesti fakte,
mis seda veenvalt tõendavad. Nii ilmus 1. mail 1904 üles-
kutse Tallinna töölistele, mis lõppes revolutsiooniliste hüü-
lausetega: «Maha tsaari-isevalitsus!», «Olgu tervitatud
Venemaa Sotsiaaldemokraatlik Tööliste Partei!», «Olgu ter-
vitatud 1. mail!». Samal ajal märgib vanem vabrikuinspek-
tor oma ettekannetes tööliste kasvavat aktiivsust, pidades
seda nende seas tehtava agitatsiooni tulemuseks.

Kui «Volta» töölisi karistati massiliselt rahatrahvidega,
sai tehase administratsioon 1904. aasta novembris kirja
Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei Tallinna
Komitee allkirjaga. Selles hoiatati administratsiooni tõi-
selt, et kui tööliste massilised trahvimised ei lakka, korral-
datakse üldine organiseeritud ülestõus, millest osa võtavad
mitte ainult nimetatud tehase, vaid ka teiste ettevõtete
töölised.

See fakt kinnitab veenvalt, et Tallinnas tegutses VSDTP
kohalik komitee ning et see oli ka tööliste hulgas popu-
laarne.

Tallinna sotsiaaldemokraatidel — M. I. Kalinini poolt
kasvatatud bolševikel — tuli võita rohkesti raskusi, ajada
nurja kokkuleplaste katsed lõhkuda organisatsioon ja või-
delda väsimatult eelseisvate revolutsiooniliste väljaastu-
miste kordaminekuks. Hiljem võtsid Tallinna töölised
aktiivselt osa 1905.—1907. aasta esimesest Vene revol-
tsioonist. On iseloomustav, et just nendest ettevõtetest, kus
Kalinini organiseeritud marksistlikud ringid said pikemat
aega edukalt tegutseda, nagu «Volta», «Dvigatel» ja tei-
sed, võtsid töölised aktiivsemalt osa nii revolutsioonist
kui ka eesti talurahva väljaastumistest balti parunite
vastu.

V. I. Lenin annab Baltimaade, sealhulgas ka Eesti
proletariaadile hea hinnangu. Baltimaade proletariaat oli
esimese Vene revolutsiooni perioodil hästi organiseeritud.
Lenin märgib, et Baltimaad olid esimeste seas, liikumine
jõudis siin kaugele edasi, ülestõus oli siin kõige paremini

ette valmistatud, proletariaadi võitluse massiline iseloom oli siin kõige tugevamini ja selgemini väljendatud.

Suur teene kuulub sel alal tublile leninlasele Mihhail Ivanovitš Kalininile, kes aastail 1901—1904 juhtis ennastohverdavalt revolutsioonilist liikumist Tallinnas, kasvatas ideeliselt venelasi, eestlasi, lätlasi ja poolakaid ning tõmbas kaasa laialdased rahvahulgad, liites ja organiseerides neid eelseisvaks väljaastumiseks ja aktiivseks osavõtuks revolutsioonist — võitlusest lihtsate tööinimeste vabaduse ja õnne eest.

LÖPPSÕNA

Suured on teened, mis M. I. Kalinin osutas revolutsioonilise liikumise arenemisele Eestis. «Eesti rahvas austas ja armastas sügavalt Mihhail Kalininit, oma vana sõpra ning õpetajat,» kirjutasiid Eestimaa K(b)P Keskkomitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium M. I. Kalinini surmapäeval. «Mihhail Kalinin oli bolševistlike organisatsioonide rajaja Eestis, tema kasvatas eesti töölisi Lenini ideede vaimus.

... Tema helge kuju jääb alatiseks elama rahvasse, innustades teda võitlusele ja võitudele.»¹

Mihhail Ivanovitši suur eeskuju töötava rahva teenimisel on eesti rahvast alati innustanud revolutsioonilisele võitlusele. Nii oli see pärast Kalinini areteerimist 1904. aastal. Nii oli see 1905.—1907. aasta esimese Vene revolutsiooni päevil. Nii oli see ajal, mil Eesti bolševistlikku organisatsiooni juhtis Lenini ustav õpilane Viktor Kingissepp. Nii on see olnud ka hiljem.

M. I. Kalinin pidas alati meeles oma Tallinna võitluskaaslasi, julgustas ja innustas neid ennastsalgavale revolutsioonilisele võitlusele. 1919. aastal esines ta artikliga eestikeelses kommunistlikus ajakirjas «Klassivõitlus», milles ta kirjeldas oma põrandaalust tegevust Tallinnas ja väljendas veendumust, et kuulsusrikkad revolutsioonilised traditsioonid ei kustu Eestis ka edaspidi.

1921. aastal ilmus ajakirjas «Proletarskaja Revoljutsija» M. I. Kalinini sulest artikkel «Viibimine Tallinnas». Ka teistes mitmel pool mujal avaldatud kirjutistes pühendas Mihhail Ivanovitš rohkesti ruumi Tallinnale. Kõik see tõstis Tallinna tööliste revolutsioonilist vaimustust, innustas neid aktiivsele revolutsioonilisele võitlusele vihatud kodanliku

¹ «Eesti Bolševik» nr. 11, 1946.

korra vastu ja nõukogude võimu taaskehtestamise eest Eestis.

Kodanlus ja tema ideoloogid, iga liiki kodanlikud natsionalistid, sealhulgas ka eesti menševikud, on asjatult püüdnud Kalinini nime eesti töötajate teadvusest kustutada. Mihhail Ivanovitš Kalininit on mäletatud Eestis alati.

Rõõmuküllasel 6. augustil 1940, kui NSV Liidu Ülemnõukogu seitsmes istungjärk võttis Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi vastu Nõukogude Liidu koosseisu, nimetasid eesti rahva saadikud suure tänutundega M. I. Kalinini nime.

Suure Isamaasõja päevil, minnes vabastama Velikije Luki linna, pöördusid eesti väekoondise sõjamehed tervitusega Mihhail Ivanovitš Kalinini poole. M. I. Kalinin vastas neile soojade sõnadega:

«Kallid Eesti diviisi võitlejad, komandörid ja poliitöö-tajad! Teie kiri valmistas mulle suurt rõõmu. Ma sooviksin väga, et teie, minu noorusaastate kaasmaalased, kindlaksite auga lahinguväljal oma oskust, mehisust ja vaprust võitluses eesti rahva vabastamise eest fašistlikust orjusest, et Eesti diviisi võitlejate relvad asuksid saksa orjastajate vastu võitleva Punaarmee ridades aukohal.»¹

Nagu teada, osutusid väekoondise sõjamehed selle usalduse vääriliseks ja omandasid aukoha võitluses vaenlasega. Eesti rahvuskorpus kujundati kaardiväe korpuseks, talle avaldati seitsmel korral tänu ja tema väeosadele anti aunimetused.

1945. aastal sõitis Moskvasse eesti töötajate delegatsioon õnnitlema M. I. Kalininit tema seitsmekümnenda sünnipäeva puhul. M. I. Kalinin võttis delegatsiooni südamlilikult vastu ja soovis eesti töötajaile uusi edusamme kommunismi ehitamisel.

3. juunil 1946 katkes suure revolutsionääri ning sotsialistliku riigi ehitaja Mihhail Ivanovitš Kalinini üllas elu, mis oli pühendatud rahva ennastsalgavale teenimisele.

Sel päeval töötas eesti töötav rahvas töötada nii, nagu teda oli õpetanud M. I. Kalinin, ja anda kogu oma jõu kommunismi suurtele ideedele.

Eestis on paljud kohad seotud Kalinini kalli nimega ja meenutavad tema kuulsusrikast tegevust. Kalinini nimi on antud Eesti NSV pealinna tööstuskeskusele Kopli rajoonile,

¹ Marksismi-leninismi Instituudi arhiiv, tmk. 38, 1. 3, 1942.

samuti selle rajooni peatänavale, raudteetehastele, kus Kalinin töötas, koolidele, kolhoosidele. Tallinna Stalinski väljakule on püstitatud M. I. Kalinini mälestussammas, mille on loonud eesti skulptor.

Võitluses meie helge tuleviku — kommunistliku ühiskonna eest jääb igavesti innustavaks eeskujuks Mihhail Ivanovitš Kalinin, Lenini ustav õpilane, kes andis kogu oma elu töötajate õnne eest, marksismi-leninismi surematu õpetuse võidu eest.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
I	7
II	14
Lõppsõna	63

Иван Федорович Курчавов.
М. И. КАЛИНИН В ТАЛЛИНЕ.

На эстонском языке.

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10.

*

Toimetaja H. Seping
Tehniline toimetaja A. Sepp
Korrektor S. Vasard

Ladumisele antud 6. VII 1957. Trükkimisele antud 29. VIII 1957. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 4,25 + 1 lisa. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 3,54. Arvutuspoognaid 3,59. Trükiarv 2000. MB-00223. Tellimise nr. 4495.

Trükikoda «Kommunist», Tallinn,
Pikk tn. 2.

Hind 1 rbl.

Rbl. 1.—

A-21736

TÜ RAAMATUKOGU



1 0300 00385710 1